

Sobreviure als camps de refugiades

Informe / La població palestina al Líban pateix una manca crònica de drets

Sobreviure als camps de refugiades. La població palestina al Líban pateix una manca crònica de drets

Barcelona, 2023

Text

Ana Basanta

Fotografies

Ana Basanta, Mirca Garuti (Associazione Per Non Dimenticare Odv Italia)

Coordinació i edició

Associació Catalana per la Pau, Associació Catalunya-Líban, Fundació ACSAR

Disseny i maquetació

cromamedia.com

› Ball de xifres, crisi econòmica i manca de drets 6

› Dret a l'habitatge
Suspens en salubritat i urbanisme 10

› Dret a la salut
Sense accés a tractaments mèdics 20

› Dret a l'educació
La crisi arriba a l'escola 32

› Drets laborals
Crònica d'una precarietat legal..... 40

› Drets culturals
La música com a espai d'evasió i d'identitat 50

› Drets de la infància
La lluita contra el matrimoni prematur..... 58

› Drets de les dones
El repte de prendre consciència..... 66

› Les altres refugiades
Palestines i sirianes al Líban 74

› Dret al record
Sabra i Xatila: no hi ha memòria sense justícia 80

› Dret al retorn
Guardant la clau de casa..... 90

Ball de xifres, crisi econòmica i manca de drets

Ball de xifres, crisi econòmica i manca de drets

Al Líban hi ha registrades prop de 475.000 persones refugiades palestines, xifra que suposa el 10% de la població del país, segons dades de l'Agència de Nacions Unides per a les Refugiades de Palestina al Pròxim Orient (UNRWA, per les seves sigles en anglès), que és l'organització de l'ONU encarregada d'atendre la població refugiada palestina pel que fa a educació, salut i serveis socials al Líban, Síria, Jordània, la Franja de Gaza i Cisjordània. La realitat, però, és que moltes persones que han decidit marxar del Líban o que han mort continuen com a registrades oficialment i la dada que la UNRWA considera com a vàlida el 2022 és la de 210.000 persones, tenint en compte qui rep els seus serveis, els del govern libanès i els de la mateixa comunitat palestina.

Al Líban hi ha dotze camps de refugiades palestines, on viu el 45% d'aquestes persones, juntament amb població siriana, libanesa, kurda, iraquiana i d'altres indrets, que sovint consideren que l'habitatge és més barat en comparació amb la resta del país. L'altre 55% viu fora dels camps i normalment ho fa en els grans nuclis urbans o prop d'ells.

La situació de les refugiades al Líban està intrínsecament lligada a la crisi econòmica que viu el país des del 2019. La lliura libanesa ha perdut un 95% interanual,

mentre que els preus dels aliments i el combustible s'han encarit fins a arribar a nivells històrics i molts medicaments són difícils o impossibles de trobar. Així, l'índex de preus al consum (IPC) va augmentar més del 170% a finals del 2021, el cost del transport va incrementar-se un 500% i les begudes no alcohòliques van encarir-se un 300% en relació amb l'any anterior. Si bé tot el país està immers en una crisi sense precedents, és la població en situació de major vulnerabilitat qui més en pateix les conseqüències i l'ONU estima que l'índex de pobresa entre les palestines és del 80%.

En aquest context, agreujat per la pandèmia sanitària de la Covid-19 i per l'explosió al port de Beirut el 2020, la població refugiada arrossega una contínua manca de drets bàsics des de fa dècades, ja que està exclosa de prop de 40 professions i ni tan sols és considerada com a ciutadana d'un altre Estat, de manera que no pot reclamar les mateixes condicions que altres estrangeres que viuen i treballen al Líban, encara que les palestines hi són des de la creació de l'estat d'Israel i la *Nakba* ('desastre' en àrab) de l'any 1948 i moltes famílies ja van per la quarta generació de refugiades. Les prop de 210.000 persones no poden tornar a la veïna Palestina perquè Israel els hi prohibeix el pas, impeding un altre dret reconegut internacionalment, el del retorn. •

**Dret a l'habitatge
Suspens en salubritat
i urbanisme**

Dret a l'habitatge

Suspens en salubritat i urbanisme

Kassem Aina, director de BAS: "Cada any mor gent electrocutada pels cables que pengen al carrer"

*Zeina Mohamed Abu Jamouy, mare de família nombrosa:
"Tinc un generador compartit amb el veïnat perquè tota sola no hi arribo.
Necessito una casa més gran i que no tingui humitats"*

Els campaments de refugiades palestines al Líban es van establir fa més de 70 anys com a espais provisionals per atendre la població que havia hagut de deixar les seves llars a causa de la guerra àrab-israeliana del 1948. Amb el pas del temps, les tendes de campanyes han donat pas a construccions més estables i a autèntiques ciutats amb carrers sense nom, edificis alts, amuntegament i cap tipus de disseny urbanístic, ja que a mesura que la família creix i neixen les noves generacions, els edificis han anat sumant plantes, sense poder augmentar la superfície del camp. Com a resultat, hi ha un accés precari a les infraestructures bàsiques, com ara electricitat, aigua, clavegueram o carrers asfaltats.

"Cada any mor gent electrocutada pels cables que pengen al carrer d'edifici en edifici. Ara està una mica millor justament perquè no tenim electricitat. A causa de la crisi que afecta tot el país, el Ministeri d'Energia és incapaç de proporcionar un bon subministrament de llum i aigua", apunta en Kassem Aina, fundador i director de l'ONG local Beit Atfal Assumoud (BAS), que en àrab vol dir 'La casa dels fills de la resistència', ja que en els seus orígens assistia infants orfes. Es tracta d'una organització humanitària nascuda el 1976 que atén les refugiades palestines al Líban, així com altres persones que viuen als campaments o a prop d'ells.

En Kassem Aina fa referència a camps com Xatila, a Beirut, on hi ha zones que esdevenen autèntics laberints amb carrers atapeïts de conductes de llum i aigua. Els cables es poden tocar amb la mà i se sostenen sense ordre ni manteniment adequats, amb el consegüent perill d'ocasionar curtcircuits, incendis i morts humanes. En els últims dos anys, però, la greu crisi econòmica que pateix el país ha motivat que el govern libanès tan sols pugui garantir l'electricitat una o dues hores al dia en moltes zones, per la qual cosa, paradoxalment, el risc de morir electrocutat al carrer s'ha minimitzat.

La solució perquè la llum arribi a les llars és contractar un generador privat, que té un cost mitjà d'uns 200 dòlars per llar, un preu difícil de pagar quan el salari mínim legal és de 675.000 lliures libaneses, equivalent a 450 dòlars, per la qual cosa és habitual que entre diversos habitatges mirin de trobar una solució conjunta.

L'alternativa és viure pràcticament a les fosques, perquè com que els camps no poden créixer en superfície, els immobles van sumant plantes a mesura que va augmentant la població i, a vegades, la distància entre edificis és de pocs centímetres i no arriba la llum del sol, ni a les cases ni a molts carrers, que acostumen a estar sense asfaltar i empantanats. *"Hi ha persones que viuen en edificis fets malbé, sense acabar, sense aigua corrent i sense electricitat. En el cas de Xatila, jo l'única solució que hi veuria seria començar des de zero, tancar el camp, i fer-ne un de nou a un altre lloc, però no ho veig factible per part de les autoritats libaneses. Està molt malament, no veig com es pot arreglar"*.

A les 9.40 del matí d'un dia qualsevol del mes de juliol, arribar al centre de BAS a Xatila és sortejar pràcticament a les fosques tot de carrers, o més ben dit espais construïts entre blocs que no superen el metre d'amplada. Si et trobes amb algú, el més fàcil és xocar. Un cop a les instal·lacions, tampoc no hi ha llum, sinó algunes llanternes. Porten així des que han obert a les 8 del matí i ningú no està sorprès. La Jamile Shehadé, una de les treballadores més antigues i mestra de la guarderia, explica que la situació s'ha convertit en quelcom quotidià: *"A vegades tenim llum una hora cada dos dies. Avui de moment no ha vingut, ahir va venir una hora... Ara tenim un generador, però és molt car, paguem 500 dòlars pel generador cada mes"*.

No tothom té la possibilitat de tenir electricitat i això és un problema per a la conservació d'aliments, especialment a l'estiu. *"La carn és cara, la verdura és cara"*, destaca la Jamile Shehadé. *"A vegades, si vas al mercat a última hora ho trobes més barat. Abans ho podies guardar a la nevera, però ara ja no pots perquè sense electricitat no hi ha nevera i s'ha d'anar amb més cura. No es poden malbaratar els aliments. Una de les iniciatives innovadores que hem fet és explicar a les mares què cuinar i com cuinar per tal d'evitar perdre els productes o que es consumeixin en mal estat i les persones emmalalteixin"*.

Un informe del Programa Mundial d'Aliments indica que entre octubre del 2020 i octubre del 2021 els preus es van encarir un 300%, mentre que la cistella bàsica de la compra, que inclou productes com oli o lleties, es va multiplicar per cinc des de l'octubre del 2019. Com a exemple, un quilo de carn costa prop de 135.000 lliures libaneses, l'equivalent a 32 hores de treball.

A això se suma el fet que no hi ha aigua potable, sinó que els aqüífers són d'aigua salada. La fan servir per cuinar, rentar la roba i dutxar-se, però tant les cases com les escoles, els centres mèdics, les botigues o qualsevol altre local han de comprar aigua per beure. Tenint en compte que als camps hi ha famílies nombroses que viuen a un sisè o un setè pis sense ascensor, pujar cada dia garrafes d'aigua esdevé un malson. És el que li passa a la Zeina Mohamed Abu Jamouy, que viu amb tres filles i tres fills a Xatila a una casa amb només dues habitacions i floridures a les parets. *"Em trobo sola i sense energia, literalment i a nivell anímic. Haig de pagar per l'aigua, pagar per la llum, pagar per tot. Tinc un generador compartit amb el veïnat perquè tota sola no hi arribo. Necessito una casa més gran i que no tingui humitats, perquè quasi tota la meva família té problemes d'asma a causa d'això"*. La Zeina rep ajudes de BAS i alguns dels seus fills i filles tenen padrins i padrines de països com Bèlgica, Índia o Alemanya, ja que d'una altra manera no podria subsistir. És un dels molts exemples de famílies en situació de vulnerabilitat que no arriben a final de mes i sobreviuen gràcies a les ONG.

Hi ha diversos projectes per instal·lar plaques solars i resoldre així el tema de l'electricitat. És el que han fet als centres de BAS a Burj el Shemali, al sud del Líban, i a Beddawi, al nord. *"Nosaltres tenim sort, tenim energia solar des de l'estiu passat"*, comenta l'Abu Wassim Mahmoud El Joumaa des del seu despatx de Burj el Shemali, amb aire condicionat, molt agraït a qui ho va fer possible. *"Abans del coronavirus, tots els estius venia un grup de persones voluntàries dels Estats Units que van organitzar un programa de classes d'anglès, però amb la Covid-19 no van poder venir i van preguntar-nos si podien fer alguna cosa per nosaltres. Els vam comentar que necessitàvem un generador i que hi havia la possibilitat de fer un projecte d'energia solar, de manera que van fer una recollida de diners als Estats Units, els van enviar, i ara tenim energia solar"*.

Des de Beddawi, el seu homòleg Mohammad Chehadi té una experiència semblant. Disposen de plaques solars al centre gràcies a una ONG americana, Anera, que treballa amb persones refugiades i afectades pels conflictes a Palestina, Líban i Jordània, i que aporta recursos per a emergències immediates, salut, educació i desenvolupament econòmic sostenible. *"Si no disposéssim d'energia solar, tindríem una o dues hores d'electricitat al dia, i hauríem de tirar de generador o arreglar-nos amb espelmes"*.

Això és especialment important en aquestes instal·lacions perquè ofereixen serveis i activitats diverses, des de llar d'infants i cursos de formació professional, fins a classes de música i dansa, sessions de conscienciació sobre igualtat de gènere o consultes del dentista, entre altres projectes.

Zeina Mohamed Abu Jamouy

حيتة العروبة والوطن
والتحريم، أما بعد...

... وأنا الآن أسير إلى

حفتي راضياً مقنعاً

وجدت أجوبتي،

يا ويلي يا أحصفتي

وهل هنالك أبلغ

وأفصح من نعل

الشهيد ...

المُتَقَفِّف المَشْتَك

A més de les deficiències en el subministrament elèctric, els campaments pateixen amuntegament i els habitatges són uns espais deteriorats i petits en què no hi ha privacitat, ja que en una mateixa habitació poden viure mare, pare i criatures. Això s'ha agreujat amb l'arribada de persones palestines que fugen de la guerra de Síria des del 2011, i les xarxes d'aigua, el sistema de clavegueram i la recollida d'escombraries, que depenen de la UNRWA, s'han vist desbordades. Segons dades del 2022, l'agència de Nacions Unides retira cada any de 59.000 tones de deixalles sòlides dels camps. •

Dret a la salut
Sense accés a tractaments mèdics

Dret a la salut

Sense accés a tractaments mèdics

Huda Samra, responsable de la UNRWA al Líban: "Com que saben que la UNRWA no cobreix la totalitat de les despeses hospitalàries, hi ha persones amb malalties greus que decideixen no començar el tractament"

Farah Nehme, psicòloga: "Hi ha infants de 8 anys que no parlen. Durant la pandèmia no han anat a l'escola i no han tingut interacció social"

La gran majoria de refugiades palestines al Líban depenen de la UNRWA en temes de salut, si bé hi ha altres ONG que proporcionen serveis sanitaris. Una de les grans preocupacions de les refugiades és l'alt cost econòmic que pot suposar l'hospitalització, ja que l'Agència no paga la totalitat de la despesa i sovint la família ha de recórrer a demanar diners a parents i amics, endeutar-se o, fins i tot, renunciar al tractament. Un altre inconvenient és el cost de les medicines que, en el context de crisi actual, s'agreuja perquè inclús tenint la capacitat per pagar-los, hi ha escassetat a les farmàcies i no es troben.

Rouaqda Gherbal

La UNRWA disposa de 27 centres d'atenció primària dins i fora dels camps palestins al Líban. Acumula un dèficit des de fa anys que fa que es trobi immersa en la seva pròpia crisi de finançament, cosa que dificulta poder proporcionar uns serveis bàsics de qualitat, mentre que les professionals se'n ressenten per l'elevat nombre de pacients que atenen. *"No pots demanar al personal mèdic que atengui un pacient realment bé si té una mitjana de tres minuts per pacient"*, alerta la Huda Samra, responsable de l'oficina de comunicació i informació pública de la UNRWA al Líban. *"Això no vol dir que en destini tres minuts sempre, perquè hi ha casos més fàcils i d'altres més difícils"*.

La Huda Samra és conscient de les limitacions dels serveis que aporta la UNRWA a causa del seu dèficit pressupostari crònic. *"Als hospitals, per exemple, en el cas d'operacions que són molt cares i difícils, només cobrim el 60%, el 50% o el 40%, i les refugiades han de cobrir la resta de la factura de l'hospital, però a vegades no hi ha manera que arribin al 100%, i han d'anar a ONG o a filantrops perquè les ajudin, i algunes mendiquen, literalment, per aconseguir la quantitat necessària per anar a l'hospital. Això no és digne, no és bo"*.

A la pregunta de: *"Què passa si no aconseguen els diners? Poden morir?"*, la Huda Samra reconeix l'evidència: *"Sí, poden morir. D'altra banda, la UNRWA no està traient cap persona de l'hospital, està fent tot el que pot el millor que pot. No estem deixant ningú morint a la porta de l'hospital, si algú necessita ingressar, ens assegurem que el pacient entra a l'hospital i després ja mirem com trobem els diners"*.

L'Agència té uns fons addicionals per a pressupost mèdic, però tot i així a vegades no són suficients i les famílies no poden assumir la diferència. *"Imagina't algú que està realment malalt a l'hospital, imagina't la família corrents a tort i a dret per obtenir els diners. És terrible. I com que saben que la UNRWA no cobreix la totalitat de les despeses hospitalàries, hi ha persones amb malalties greus que decideixen no començar el tractament, oblidar-se del tractament, i es plantegen 'si després no puc cobrir el 100% i tenim deutes, què passa si moro? La meva família haurà de pagar després que hagi marxat'. És un dilema. Hi ha casos en què, conscientment, decideixen no començar el tractament. La situació a què ens estem affrontant és terrible"*.

La Huda Samra és crítica i sincera amb les restriccions de la seva feina, i fa una crida a la solidaritat internacional davant d'una realitat poc coneguda. *"Són éssers humans que estan patint. Nosaltres mateixes ens sentim destrossades per no poder fer més, per veure cada dia aquesta misèria humana i aquesta catàstrofe. Sé que no estem cobrint totes les necessitats i totes les demandes, però al Líban la UNRWA és l'únic salvavides disponible per a les refugiades. No poden sobreviure sense els nostres serveis"*.

Tot i el missatge pessimista, afegeix que *"com a mínim, estem aportant per a les cures hospitalàries, perquè no totes les famílies necessiten posar diners de la seva butxaca. Estem donant atenció primària, a les nostres clíniques hi ha medicació disponible, potser no totes les medecines estan disponibles, però sí un gran nombre. No és suficient, però, com a mínim, els estem donant alguna cosa. Si la UNRWA avui no estigués aquí, la comunitat de refugiades palestines no podria sobreviure"*.

La Samira Abed Saleh va néixer a Burj al Shemali, on viu amb dos fills i una filla. El seu marit va morir a casa fa 4 mesos i 10 dies. Ho té gravat a la memòria: *"Havia de ser operat a l'hospital, però la documentació era incompleta i tampoc no hi havia prou diners. Abans que l'arribessin a operar, va morir. És molt dur"*.

La seva treballadora social de BAS, Amal Nouh Kassem, intervé: *"Hi ha gent que mor perquè no hi ha prou fons econòmics. La UNRWA paga una part, però el pacient ha de pagar l'hospital i, si no té prou diners, no pot accedir a l'hospital. Hi ha un altre problema, i és que molta gent no té medecines. Quan tenen diners per comprar-les, hi ha medecines que al Líban no es troben. Es troben paracetamol i pastilles per a la pressió, però falten moltes coses"*.

La Samira Abed Saleh creu que ser refugiada és difícil per als homes i per a les dones, perquè els han fet fora del mateix país i ningú no pot tornar a Palestina, però reconeix que són elles les que tenen més responsabilitats a la casa i les que tenen la doble feina d'intentar treballar per donar suport econòmic a la família i, alhora, tenir cura dels fills i les filles. *"La situació és dura per a tothom. El meu marit tenia mal d'esquena, però anava a treballar a l'agricultura per mantenir la família. Jo també tinc mal d'esquena i treballo com a netejadora. No sabem què és tenir baixa per malaltia, seguretat social o vacances pagades"*.

"Necessito els diners i haig de treballar. Netejo cases o botigues, però he empitjorat dels meus problemes d'esquena i coll. Vaig anar al doctor, que em va receptar ibuprofè, però aquestes pastilles són molt fortes per al meu estómac, i ara tinc molt malt de panxa, així que he hagut de deixar les pastilles". No és optimista sobre el seu futur, amb dues noies i un noi a càrrec. Cap dels tres és bon estudiant. El fill gran, amb 14 anys, ni tan sols sap escriure i ha deixat les classes, i les noies, d'11 i 10 anys, van a contrarcor a l'escola i amb prou feines progressen. *"Tinc por del futur"*, reconeix la mare.

Els problemes de salut estan en molts casos directament relacionats amb la manca d'accés a una bona alimentació i a una dieta equilibrada. El Programa Mundial d'Aliments (PMA) va fer una avaluació entre abril i maig del 2020 per estimar l'impacte de la crisi econòmica i la Covid-19 en els recursos i la seguretat alimentària al Líban. El 60% de les persones refugiades palestines entrevis-

tades van dir que els ingressos familiars s'havien vist reduïts, mentre que el 40% havia perdut la feina i el 20% tenia salaris més baixos. Com a conseqüència, gairebé tothom afirmava ingerir menys aliments que abans de la pandèmia, el 50% menjava productes més barats, el 15% se saltava alguns àpats i el 8% passava un dia i una nit sencers sense menjar.

Davant aquest panorama desolador, les malalties relacionades amb la salut mental han augmentat en els últims tres anys, tant per a la població refugiada com per a la libanesa. L'estrès, la depressió, l'ansietat i el trastorn de personalitat no són exclusius de la comunitat palestina, però sí que està afectant especialment la població en situació de més vulnerabilitat. *"Proporcionem suport psicològic, fem sessions de prevenció, informem les refugiades sobre on poden anar perquè hi ha ONG molt bones i molt actives, però tampoc no és suficient. És de sentit comú. No pots solucionar gran cosa si no es resol l'atur, la pobresa i la manca d'esperança. Com esperes que la gent se senti millor si no es resol tot això, si no els donem oportunitats de feina i si no resollem la pobresa? És molt preocupant"*, emfatitza la responsable de l'Agència.

Una de les pitjors conseqüències de tot plegat és com afecta a la salut dels infants. La Rouayda Gherbal és terapeuta psicomotora i la Farah Nehme és psicòloga. Totes dues són libaneses i treballen a un centre de BAS a Beirut en què reben menors amb diferents problemes en el desenvolupament psicomotriu, amb dificultats a la parla i l'escriptura i amb diagnòs com autisme i trastorn per dèficit d'atenció i hiperactivitat (TDAH).

"La crisi al Líban afecta les persones libaneses i les refugiades. Tot és més car per a tothom. Els nens i les nenes no estan tan estimulades com abans i això les porta a tenir més dificultats, sobretot en el desenvolupament psicomotriu perquè no estan jugant, no estan interactuant, no estan socialitzant, no estan sortint fora i no estan descobrint el seu voltant. Com menys experiència motora hi hagi, més dificultats hi ha", resumeix la Rouayda Gherbal.

Tenir una estimulació continuada és quelcom complicat en un submón en què regnen la pobresa, la gana i l'atur. *"Els pares i les mares no tenen diners per comprar tots els mesos noves joguines i estan molt estressats a causa de la crisi. Això està afectant el seu estat psicològic, de manera que no focalitzen en els infants i no els estimulen. Molts pares posen el focus a tenir menjar i diners per a la família i sobreviure. La crisi afecta els salaris, per descomptat, i això afecta la capacitat de portar els infants a l'escola"*.

La situació es complica encara més quan les criatures necessiten un seguiment especialitzat al col·legi. No és fàcil trobar centres on puguin atendre correc-

Farah Nehme

tament alumnes amb autisme o TDAH. *"No hi ha moltes opcions",* lamenta la Rouayda Gherbal. *"Les escoles del govern no estan gaire avançades en aquest sentit i les escoles privades són molt, molt, molt cares, i els pares no tenen diners suficients per pagar aquestes quantitats. Aquest és el primer gran problema, on portar els infants amb dificultats".*

Una situació que sovint es troben la Rouayda Gherbal i la Farah Nehme és que els pares i les mares estan molt estressades pensant en com arribar a final de mes, mentre la canalla fàcilment pot estar a casa consultant internet amb la tauleta o el mòbil, sobretot arran de la pandèmia de la Covid-19 i el confinament. Han vist menors que, en les primeres visites, semblava que tinguessin algun tipus d'autisme quan no en tenien i, en pocs mesos, amb teràpia i estimulació, han fet una gran evolució.

Les activitats que es proposen són, entre d'altres, tirar la pilota a diferents llocs de la sala de jocs de la consulta per tal que focalitzin en l'objectiu i mesurin la força i el to de veu segons si estan lluny o a prop. Entre les teràpies bàsiques, també figuren treballar amb la plastilina i les seves diverses formes i colors, o pintar. Així, amb jocs motors i intel·lectuals, desenvolupen eines per millorar les seves capacitats i adquirir un esperit de superació. La majoria de persones que atenen no presenten problemes molt severes, ja que només venen un cop per setmana i això no és temps suficient per a qui necessiti un seguiment més exhaustiu. Si, un cop fets els 18 anys, han de continuar amb algun tipus de teràpia, se les pot derivar a un altre servei i continuar rebent assistència mèdica en l'edat adulta.

Les dificultats a l'hora de parlar i de comunicar-se han augmentat en els últims dos anys. Tal com subratlla la Farah Nehme, *"hi ha infants de 8 anys que no parlen. Durant la pandèmia no han anat a l'escola i no han tingut interacció social. A més, acostuma a haver-hi una falta d'estimulació per part de familiars més grans que ells".*

És típic que, mentre els progenitors no són a casa perquè treballen o busquen feina, els germans i les germanes grans mirin que les petites no prenguin mal, però no hi dediquin massa temps a jugar amb elles ni a interactuar. A l'escola tampoc no hi ha mitjans suficients per atendre-les. *"Encara que vagin a l'escola i escoltin la professora",* apunta la psicòloga, *"no hi ha prou eines per ajudar la criatura. No és una cosa exclusiva de les persones palestines o dels camps, però jo crec que sí que ho pateixen més".* En l'actualitat, una trentena de nens i nenes fan teràpia al centre per millorar la parla durant tres cops per setmana. En total, hi acudeixen un centenar d'infants i adolescents. Els serveis són gairebé gratuïts, amb un cost d'un dòlar per pacient.

Hassan Chamseddine

Per a la Farah Nehme, la salut mental està molt relacionada amb les condicions i les restriccions dels camps i amb la situació de ser refugiada. *"Viure al camp és molt salvatge. Tot el que veus i toques és molt dur, el soroll, les olors, la contaminació, els nens no tenen espais per jugar, els edificis que estan a tocar, l'aigua que és salada... I cada dia, el mateix. Tots els sentits afecten els nens i les nenes a tots els nivells. La situació és dura i acaben tenint problemes de comunicació, psicomotrius, en la parla... Ara, el suport psicològic és un objectiu de les organitzacions. Abans, les prioritats tenien més a veure amb l'alimentació i tractar traumes com perdre els pares".*

En Hassan Chamseddine és psiquiatre libanès i treballa a diferents camps palestins. Els traumes amb què es troba tenen a veure amb la pròpia condició de persona refugiada. *"Anar d'un país a un altre pot ser un problema de salut mental. És traumàtic i depressiu i moltes persones desenvolupen problemes psicòtics. Moltes vegades marxen del seu país i es troben que no són ben tractades. Aquí, poden ser universitaris, enginyers, etc., i no poden autorealitzar-se i treballar perquè només està permès per als libanesos, no per als palestins. Només dins dels camps poden desenvolupar les seves habilitats. Estudiar 12 o 15 anys per especialitzar-se i no tenir feina i no tenir futur... és molt dur i frustrant. Algunes persones prefereixen no estudiar a la universitat i trobar una feina més senzilla".*

A Beddawi, al nord del país, Hassan Chamseddine atén infants i adolescents. Els entrebancs amb què es troba també tenen a veure amb la parla i l'escriptura, on hi ha hagut un retrocés en els últims anys, l'ansietat, la depressió, l'estrès i un entorn familiar difícil, sobretot derivat de divorcis. El psiquiatre contextualitza que *"la majoria de les persones no tenen una bona formació, i quan els fills tenen dificultats amb la parla o algun tipus de retard, la família no ho té en compte perquè per a elles aquesta qüestió pot semblar normal. A més, es crea una situació en què no tenen temps per cuidar les criatures i el marit sempre és fora".*

En aquestes circumstàncies, la depressió esdevé quelcom habitual: *"Hi ha més depressió i més estrès per no trobar feina i diners. La depressió afecta més les dones. Elles es queden a casa, tenen cura dels infants, i quan el marit torna a casa no té temps per a la família. Amb la gent jove és diferent, perquè l'home i la dona poden treballar fora, però moltes dones grans no surten de casa".*

Pel que fa als divorcis, el psiquiatre comenta que els fills i les filles són les que pateixen les pitjors conseqüències a nivell mental. *"La majoria es queden amb els pares. A vegades, les mares tenen dret a veure-les dos cops per setmana, i viure sense la mare és un gran problema. A vegades, el pare treballa fora, no pot tenir cura dels infants i poden anar amb la mare. Els fills i les filles conviuen amb l'excitació, la depressió, comportaments antisocials, desordre de la personalitat i, entre els adolescents, hi ha un nombre petit d'addiccions a drogues i alcohol".*

Imad Ajjavi

També hi ha menors amb 6 o 7 anys i fins i tot amb 10 o 11 anys que tenen incontinència urinària, una qüestió de la qual ara se'n té més informació i per a la qual hi ha tractaments. Normalment, es tracta d'una qüestió més relacionada amb la psiquiatria que amb el tema físic i que ve motivada per ansietat, fòbia o per algun tema social o familiar.

La majoria de persones que venen a la consulta són palestines, palestines sirianes, libaneses i sirianes. La visita és gratuïta i, a vegades, ajuden a obtenir algunes medecines, ja que hi ha tractaments que si s'aturessin tindrien conseqüències nefastes.

Juntament amb la salut mental, els centres de BAS miren de proporcionar clíniques bucodentals gratuïtes o a un cost molt baix gràcies al finançament d'ONG estrangeres. Al camp de Burj al Shemali, el dentista Imad Ajjavi i la infermera Rayanj Ali obren la consulta de dilluns a dissabte. Cada mes reben entre 125 o 130 persones que, en la seva majoria, hi acudeixen per temes de càries, extraccions de dents i queixals, ortodòncia i higiene dental.

"Hi ha qui es cuida les dents i qui no. Els recomanem com tenir-ne cura, però no els podem obligar", comenta l'Imad Ajjavi, mentre mostra una dentadura de plàstic amb la qual ensenya a les més petites com han de rentar-se bé les dents. "Venen perquè és barat i perquè no està lluny. Si haguessin d'anar fora del camp, potser no hi anirien, i si haguessin de pagar, segurament tampoc".

En general, les persones que van al dentista no tenen una bona salut bucodental, sinó que hi van quan estan bastant malament. *"No es preocupen de les dents i quan venen tenen un dolor molt gran", assenyala la Rayanj Ali. "Mirem de fer educació per canviar-ho, a vegades funciona, tot i que també és veritat que quan han de prendre's medicines, sovint se n'obliden quan ja es troben bé. És difícil per a nosaltres treballar així. Intentem que tinguin cura de la seva salut en conjunt, no només de les seves dents, ja que es tracta d'una estratègia global".*

La doctora Manal Abahana, dentista a Beddawi, es troba amb situacions semblants i coincideix que els principals contratemps tenen a veure amb el fet que les persones ateses no es renten les dents i quan van a la consulta ja fan tard. *"Els pares no sempre encoratgen ni donen exemple per tenir una bona salut dental, menjar sa i netejar-se les dents. Si no vinguessin de franc o quasi de franc i si no estiguéssim prop de casa seva, no vindrien perquè no és una prioritat. Haurien de pagar un taxi i se'ls faria tot molt car. Hem de pensar que la preocupació aquí és el menjar, no comprar pasta de dents i raspalls. Han de poder comprar altres coses bàsiques. Per això, algunes vegades, quan venen, tenen molt de dolor. Aquí els aconsellem com tenir una bona higiene, però volen resoldre el problema a curt termini i no pensen en el futur i en la cura de les dents a llarg termini". •*

Rayanj Ali

Dret a l'educació
La crisi arriba a l'escola

Dret a l'educació

La crisi arriba a l'escola

*Abu Wassim Mahmoud El Joumaa (BAS):
"No hi ha espai a les escoles públiques per a estudiants palestines"*

Jamile Shehadé, mestra: "Encoratgem els nens i les nenes des de petites perquè tinguin una bona educació"

Més de 1.275 estudiants refugiades palestines van abandonar l'escola durant el curs 2020-2021 al Líban, segons l'informe *Lluitant per sobreviure al Líban*, elaborat per la UNRWA, que assenyala que, durant el confinament motivat per la pandèmia de la Covid-19, l'alumnat va experimentar "*pèrdues d'aprenentatge*" a causa del tancament de les escoles i de la infraestructura de comunicacions poc desenvolupada al país, fet que va dificultar el seguiment de les classes en línia.

Gran part de l'alumnat es va desvincular de l'escola per la manca de connexió estable a Internet, de dispositius intel·ligents i de suport acadèmic de la família. Un cop reoberts els centres, els talls d'electricitat continuen afectant les hores i la qualitat de l'estudi, i l'encariment del preu del transport fa molt complicat poder assistir a classe si l'escola es troba lluny de casa.

Un altre informe d'UNICEF del 2021, *Sobreviure sense el bàsic*, remarca que 3 de cada 10 llars enquestades van retallar la despesa en l'educació per fer front a les pèrdues d'ingressos, i un 12% de les cases van enviar infants i adolescents a treballar.

"No tenim dades d'abandonament escolar, però hem notat un increment", confessa la Huda Samra, responsable de l'oficina de comunicació i informació pública de la UNRWA al Líban. "Hi ha diversos motius, la majoria són motius econòmics. Els pares els treuen de l'escola per fer-los treballar i generar ingressos perquè moltes famílies no tenen diners per comprar pa".

"L'educació és gratuïta i incentivem els pares i les mares, a través de sessions de conscienciació, perquè els fills i les filles continuïn anant a l'escola. Si les treballadores socials noten que alguna família permet que no vagin a l'escola, parlem amb ella i recomanem fermament que torni, intervenim perquè torni".

Abu Wassim Mahmoud El Joumaa

A més de les raons econòmiques per deixar els estudis, hi ha persones que dubten de quin sentit té anar a l'escola i la universitat en un país en què després no poden treballar de la professió que desitgen només pel fet de ser palestines. *"Es pregunten 'per què haig d'estudiar si després no puc trobar feina?'. Hi ha aquesta manca d'esperança perquè pensen que vivint al Líban hi ha moltes restriccions al dret de treballar i que quan finalitzin els estudis no trobaran feina"*.

La UNRWA compta amb 65 escoles al Líban, dins i fora dels camps, que atenen 39.000 estudiants palestines, ja sigui procedents de Palestina, del Líban o de Síria. *"El nostre mandat cobreix només palestines. A vegades, et pots trobar una o dues alumnes que no són palestines per raons molt excepcionals, potser perquè viuen dins del camp i, si no les atenem, estaran completament fora del sistema escolar, i excepcionalment podem acceptar-les a les nostres escoles, però el 99,9% són palestines"*.

Mentre les necessitats i les despeses de les refugiades augmenten, el finançament de la UNRWA no creix al mateix ritme, i això va quedar molt patent durant el coronavirus. *"No vam poder donar a tot l'alumnat dispositius per estudiar en línia. Tampoc no hauria estat possible sense connexió a Internet. Havíem de donar*

targetes recarregables i no n'hi havia per a tothom", lamenta la Huda Samra. La responsable de Nacions Unides reconeix que "la situació és realment dolenta quant a proporcionar una educació de qualitat i la ràtio d'estudiants per classe és molt alta, i això no és bo, ni per a l'alumnat ni per al professorat. Hi ha classes amb 45 estudiants".

El transport per anar a l'escola esdevé un altre dels grans inconvenients, ja que a moltes famílies els és impossible pagar el bus escolar o anar en cotxe. *"En algunes ciutats hem donat ajudes per al transport escolar, però no hem arribat a tothom, hem mirat de prioritzar grups d'alumnes que viuen lluny de l'escola, però no és suficient, i hem intentat buscar socis locals i associar-nos amb alguna ONG".*

A Burj el Shemali pateixen aquestes dificultats del transport. El responsable del centre de BAS, Abu Wassim Mahmoud El Joumaa, critica que al camp no hi ha escola de secundària i que l'alumnat ha d'anar fins a Rashidieh o fins a Al Buss, que estan a 5 i 3 kilòmetres, respectivament. En un país on el salari mínim és de 675.000 lliures libaneses (450 dòlars), per a moltes famílies és inviable pagar les 85.000 o 50.000 lliures al dia que costa anar a l'escola dels camps propers. *"Hem demanat ajuda a la UNRWA per al transport, però no hi ha resposta",* remarca.

Per a l'Abu Wassim Mahmoud El Joumaa, *"els problemes als camps estan augmentant, sobretot a Burj el Shemali, on la majoria de famílies treballen a l'agricultura i els seus ingressos són de menys de 3 dòlars al dia. Un pollastre costa el doble. No tenen ni per comprar un pollastre. Hi ha pobresa dins i fora dels camps, això vol dir que guanyen menys de 100 dòlars al mes, i no n'hi ha prou per menjar, transport, roba, tractaments mèdics i necessitats per als nens. És una situació nefasta".*

Si bé abans era possible que algunes refugiades palestines anessin a escoles libaneses públiques perquè hi havia alguna plaça, ara és molt difícil a causa de la crisi al país, que ha fet que moltes famílies libaneses que portaven els fills i les filles a l'escola privada les hagin matriculat a la pública. *"Ara no hi ha espai a les escoles públiques per a estudiants palestines. Algunes palestines poden anar a escoles privades, si tenen diners per costejar-ho. A vegades, hi ha empleades de la UNRWA o d'alguna ONG internacional que sí poden pagar-ho".*

Des de BAS, compten amb finançament d'ONG internacionals i de persones a títol individual que col·laboren en l'educació de les refugiades. *"Tenim un grup d'amics que ens ajuden, que viuen als Emirats, i hem aconseguit que unes cent persones vagin a la universitat o cursin formació professional. Aquests amics originalment eren dels camps de refugiades palestines i ara estan als Emirats. Un d'ells anava amb mi a l'escola".*

Els centres de BAS tenen també llars d'infants per a les famílies dels camps i voltants i s'encarreguen de la seva educació abans que vagin a les escoles de la UNRWA a fer primària. Aquest any, per exemple, a la guarderia de Xatila han dedicat les últimes setmanes a la importància de l'aigua i la festa de fi de curs ha anat destinada a jocs, dibuixos i activitats per conscienciar sobre com és de preuat aquest bé natural.

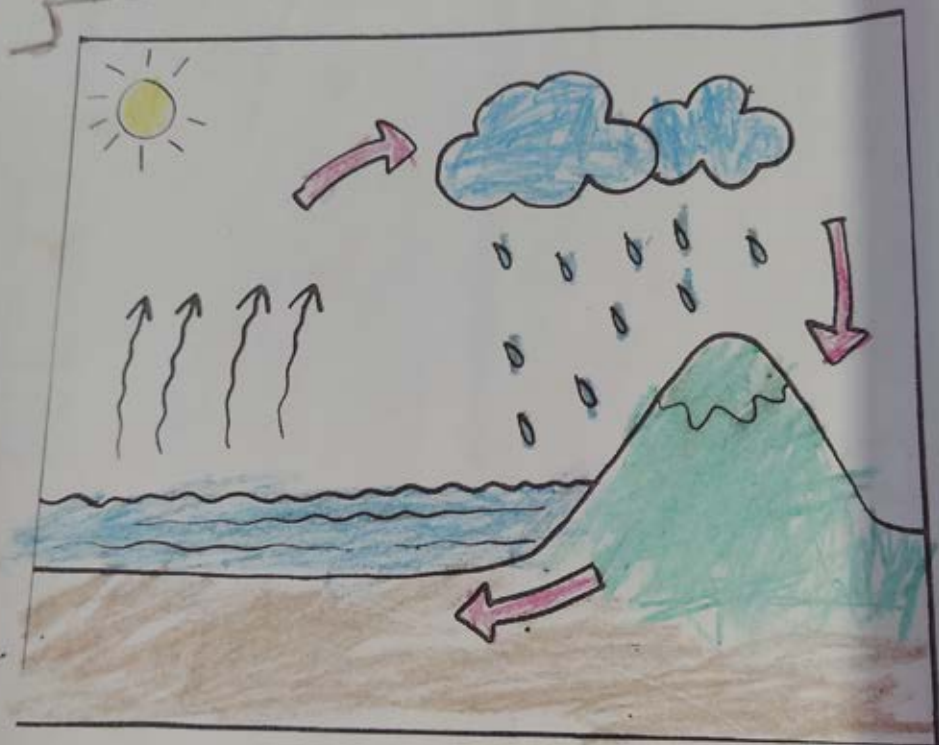
Les petites han exposat dibuixos sobre el recorregut de l'aigua des d'un dipòsit fins a l'aixeta i sobre la riquesa del fons marí per tal de mostrar com és d'important tenir cura de la natura i del planeta. L'últim dia de classe han muntat un festival amb música i dansa en què l'alumnat ha representat la pluja, el sol i l'agricultura amb senzilles disfresses per tal d'ensenyar com arriba el menjar a taula.

"Estem molt orgulloses de tot el que han treballat. Encoratgem els nens i les nenes des de petites perquè tinguin una bona educació. És indispensable per a les refugiades", il·lustra la seva professora Jamile Shehadé. *"Volem que aquesta generació estudiï. Alumnes que volen estudiar i tenen un bon nivell poden continuar la seva formació i anar a la universitat, poden tenir algun patrocinador que ho financi".* Ella mateixa va estudiar a la UNRWA i, tot i que ha trigat anys perquè la feina no li ho permetia, als 58 s'ha tret el títol de mestra.

"A casa sempre em van animar a estudiar. Vaig fer primària i secundària i fins ara no he pogut acabar la universitat, que era el meu somni. Jo miro de contagiar aquestes ganes", destaca la Jamile Shehadé. *"Als nostres centres, l'educació suposa donar esperança als infants i als joves. Per tal que els adolescents no abandonin els estudis, proposem diferents cursos de formació professional, com construcció o pintura, i tenim molts projectes, gràcies a diferents finançaments d'amics d'Europa, del Japó, de Malàisia i d'altres llocs".* •

دورة المياه

على ابراهيم

Drets laborals
Crònica d'una precarietat legal

Drets laborals

Crònica d'una precarietat legal

La llei libanesa prohibeix que les persones palestines accedeixin a prop de 40 feines de qualitat

Les treballadores palestines tenen salaris més baixos i paguen la seguretat social malgrat no beneficiar-se de les prestacions

Les palestines refugiades al Líban s'enfronten a moltes dificultats en termes laborals, al contrari del que passa a altres països com Jordània i, abans de la guerra, a Síria. Les restriccions als llocs de treball de qualitat i les diferències de contractació les releguen a una posició de discriminació, ja que tenen sous més baixos que les treballadores locals i no tenen accés a les prestacions de la seguretat social, tot i pagar els impostos corresponents.

Dins dels camps, les persones palestines generalment poden practicar la majoria de professions o tenir negocis propis, però les limitacions s'apliquen a altres parts del Líban. L'any 2005, el Ministeri de Treball va anunciar que podien treballar en algunes ocupacions que abans estaven prohibides, però continuaven sense poder exercir en el camp de la medicina, l'enginyeria o l'advocacia, ja que per a això necessiten estar col·legiades, tenir nacionalitat libanesa o que hi hagi una política de reciprocitat amb el país d'origen, i les palestines no reuneixen cap d'aquestes tres condicions.

Des de llavors, diferents ministres del ram s'han obert a que accedeixin a algunes professions, sempre que obtinguin un permís de treball, per a la qual cosa és necessari tenir contracte de treball, documentació que acrediti la condició de refugiades, documentació de l'empresa i justificant de que contribuirà a la caixa nacional de la seguretat social.

El 2010, el Parlament va modificar les lleis laborals i de seguretat social per tal de permetre que les palestines registrades com a refugiades poguessin assolir permisos de treball de manera més eficient i gratuïta i accedir a la caixa de la seguretat social, però a la pràctica, continuaven tenint obstacles per obtenir aquests permisos i tampoc no podien exercir professions sindicades.

De fet, una enquesta de l'Organització Internacional del Treball (OIT) i de la Unió Europea de l'any 2012 realitzada en el marc del projecte 'Millorant l'accés

a la feina i la protecció social de les refugiades palestines al Líban' indicava que menys del 2% havien obtingut un permís de treball des del 2010 i moltes desconeixien els procediments per aconseguir-ho, o bé estaven desmotivades per l'alt cost que s'havia de pagar a la seguretat social sense obtenir prestacions a canvi. A més, al personal palestí se li pagava un 20% menys que al local i la gran majoria no tenia ni contracte escrit, ni accés a una cobertura de salut, ni vacances pagades, ni baixa per malaltia. Només una petita part rebia una pensió o una indemnització en finalitzar el contracte laboral.

La investigació de l'OIT i la UE remarcava que la manca d'una feina digna, estable i ben remunerada estava relacionada directament amb les dures condicions de vida de les refugiades, els alts índexs de pobresa, les infraestructures inadequades, les males condicions de l'habitatge i les limitacions per accedir a serveis de qualitat i protecció social: *"La majoria estan desprotegides, amb drets laborals limitats a causa de restriccions legals, males pràctiques o perjudicis. La falta d'accés a oportunitats de feina decent exacerba el cicle d'empobri ment i precarietat"*.

Deu anys després, la situació laboral a tot el país és molt pitjor. La majoria treballa en el sector informal i les persones treballadores palestines registrades que paguen a la seguretat social continuen sense beneficiar-se de les prestacions. Això es deu sobretot a l'estatus legal i polític que reben al Líban, ja que les palestines són tractades com a estrangeres en termes de treball i propietat, de manera que estan subjectes a un acord de reciprocitat de tracte entre el Líban i el país d'origen, quelcom que és inviable per a les elles.

El novembre del 2021, el ministre de treball libanès, Mustafà Bayram, va anunciar una mesura innovadora per tal de permetre les refugiades palestines treballar en feines que només estaven obertes a la ciutadania libanesa, incloses les dels sectors de medicina, enginyeria i advocacia. El projecte no va veure la llum, ja que el febrer del 2022, el Consell d'Estat libanès va suspendre la decisió del ministre. La norma, que finalment va ser desestimada, ampliava les oportunitats de treball a les persones palestines nascudes al país o les que tinguessin dones o mares libaneses. No feia referència a les dones palestines casades amb libanesos, perquè elles poden reclamar la nacionalitat libanesa a través dels seus marits i treballar en llocs als quals les palestines no tenen accés.

Bayram va argumentar que *"les palestines al Líban estan impulsant el cicle econòmic al país. Les xifres que expressen la realitat de les refugiades palestines són esquinçadores"*. Per al ministre, la proposta donava *"prioritat a les libaneses, seguides de les palestines, que pateixen el mateix que nosaltres"* i anul·lava *"decisiones de ministres anteriors que eren restrictives"*. Així mateix, va rebutjar que

el projecte tingués relació amb la concessió de la ciutadania libanesa a les palestines, que era un dels motius pels quals va rebre més crítiques i que va ajudar a fer tombar la proposta.

En l'actualitat, els treballadors refugiats palestins poden obtenir permisos per a algunes feines relacionades amb l'administració, la banca i les assegurances. Entre els llocs als quals poden accedir, figuren alguns relacionats amb arxiu, documentació, informàtica, construcció, mecànica, electricitat, ferreria, pintura, decoració, fusteria, pintura, perruqueria, sastreria o representació comercial o de màrqueting.

En canvi, estan vetades al sector públic, jurídic i a totes les enginyeries. Dins del ram de la salut, no poden treballar en medicina, veterinària, infermeria, llevadora (tot i que poden explicar com fer-ho en instituts), interventoria, treball social, laboratori, cap de transfusió de sang, propietat d'hospitals privats, farmàcia, òptica, ortodòncia, fisioteràpia, teràpia ocupacional o nutrició. En alguns casos, com el del personal d'infermeria i interventoria, sí poden treballar si formen part d'una organització internacional amb llicència per operar al Líban.

A la branca del transport, les persones palestines tenen prohibit ser propietàries de taxis, ensenyar a conduir, fer seguiment dels tràmits a l'administració del registre de vehicles, conduir un transport públic o navegar a la costa libanesa.

Tampoc no poden obrir una llar d'infants, tenir una empresa de treball domèstic, ser representants d'una companyia que busqui persones per treballar a les cases, dedicar-se a la venda a l'engròs de tabac, certificar comptes públics o ser guies turístics ni invertir en viatges, en agències de turisme i en transport turístic.

Les restriccions a la feina tenen un efecte directe amb el nivell de vida, ja que els salaris més alts estan en les professions a les quals no poden accedir, i això condiciona quants diners poden destinar a habitatge, alimentació i lleure. També perjudica l'educació d'infants i joves, ja que hi ha alumnes que abandonen l'escola perquè consideren que després d'estudiar durant molts anys no podran treballar d'allò pel que realment s'han format i seria una pèrdua de temps i d'energia.

Així, generacions de palestines veuen trepitjats els seus drets a nivell laboral, social, educatiu i cultural, quan el Líban té obligacions en virtut dels tractats internacionals que ha signat, com el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals, la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial i la Convenció sobre els Drets del Nen.

Abu Wassim Mahmoud El Joumaa, que dirigeix l'ONG Beit Atfal Assomoud (BAS) als tres camps que hi ha al sud del Líban (Burj el Shemali, Rashidieh i El Buss), remarca que *"som útils per a la situació econòmica i ens deixem els nostres diners al Líban, però el Líban ens mira com a enemics. No ens respecten. De què tenen por? L'agenda de la dreta intenta fer-nos la vida molt difícil perquè marxem del país, però no és fàcil viatjar"*.

"Per això, a la nostra institució, ens centrem en la formació professional", comenta l'Abu Wassim. *"Fem cursos d'electricitat, pintura, energia solar, programació informàtica... Així hi ha la possibilitat que els palestins i palestines accedeixin al mercat laboral. En canvi, si ets una doctora, potser pots treballar a un hospital, però és il·legal, i quan hi ha controls han d'amagar que hi ha palestines, i el salari sempre és menor que el de les libaneses. Si ets enginyer, tampoc pots treballar oficialment, però si et dediques a la mecànica o a la fusteria, sí que ho pots fer. En l'actualitat, amb la gran crisi i la corrupció, no hi ha un control com hi havia abans, i hi ha palestins que condueixen i fan de taxistes, per exemple, sense tenir la llicència oficial"*.

Un estudi del Banc del Líban del 2022 subratlla que la comunitat palestina aporta un mínim de 15 milions de dòlars al mes al país. En el desglossat, es-

pecifica que la UNRWA té contractades 2.800 persones al Líban que cobren una mitjana de 1.500 dòlars al mes, el que fa un total de 4,2 milions de dòlars. A més, el nombre de famílies registrades a les llistes del departament d'assumptes dels màrtirs és de 5.000 persones (palestines i libaneses) i cada família rep 500 dòlars al mes (2,5 milions de dòlars).

Igualment, detalla l'entitat financera, les institucions de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP), entre elles, la Societat de la Mitja Lluna Roja Palestina, compten amb unes 5.000 persones que reben 600 euros mensuals (3 milions). D'altra banda, el pressupost del Fons d'Assegurança de Salut Palestí, que va a parar a hospitals i centres mèdics libanesos, a més de medicaments, metges i metgesses, és de 400.000 dòlars.

A això s'afegeixen les despeses d'associacions civils i internacionals que treballen a la comunitat refugiada, els fons de palestines a l'estranger i l'empresariat palestí al Líban. En total, sumen més de 15 milions de dòlars estatunidencs al mes. El governador del Banc del Líban, Riyah Salameh, va assegurar que *"les persones palestines són actualment les qui donen un suport més destacat i important a l'economia libanesa, i els números ho demostren"*. Tot i això, va denunciar, *"se les continua dient estrangeres, estranyes i intruses"*. •

Nour Abu Raya

Drets culturals
La música com a espai
d'evasió i d'identitat

Drets culturals

La música com a espai d'evasió i d'identitat

Nour Abu Rayya, coordinadora d'Al Kamandjati: "La música dona a l'alumnat un espai per expressar-se, tocar plegades, fer amistats, veure's, compartir idees, conèixer altres cultures i nous estils musicals"

Ahmad al Aswad, professor: "Les estudiants estan en una situació de vulnerabilitat i vull donar el millor de mi, perquè jo vaig necessitar algú que fes el que estic fent jo"

El nom d'Al Kamandjati ve associat a la música i a les persones refugiades. Es va crear l'any 2002 a França de la mà del compositor i intèrpret de viola i *buzuq* (instrument de corda semblant al llaüt però amb el coll més llarg) Ramzi Abu-redwan, qui al seu torn va créixer al camp de refugiades d'Al Amari a la ciutat palestina de Ramal·lah.

Vint anys després de la creació d'Al Kamandjati, l'escola ensenya música a infants i adolescents en situació de vulnerabilitat a Palestina i al Líban. La Nour Abu Rayya és la coordinadora d'activitats d'Al Kamandjati al Líban, que compta amb més de 60 estudiants als camps de refugiades de Xatila i de Burj al Barajneh. Per a ella, *"la música dona a l'alumnat un espai per expressar-se, tocar plegades, fer amistats, veure's, compartir idees, conèixer altres cultures i nous estils musicals"*.

"Per a algunes persones, el que és important és tenir aigua, menjar i salari, és clar que sí, però, des del punt de vista psicològic, tenir l'oportunitat de tocar música i fer concerts ens ajuda molt. Al camp no tenim espais, vivim en cases molt petites que tenen una o dues habitacions, estem copejades per aquest context i és necessari proporcionar als nens i les nenes i al jovent espais en què puguin expressar-se, lluny dels problemes que tenen en el dia a dia".

La Nour Abu Rayya, que viu al camp de Burj al Barajneh, va començar les classes a Al Kamandjati l'any 2008 i deu anys després va esdevenir coordinadora. Continua els estudis de llaüt (instrument de corda pinçada amb la caixa de ressonància amb forma de mitja pera) al Conservatori Nacional Superior de

Música del Líban, a Beirut, i amb la música ha trobat una forma de connectar amb ella mateixa i de comunicar-se amb el món, més enllà de la situació de pobresa que es viu a Burj al Barajneh i a tot el país.

"Per a mi, l'objectiu de la música és expressar-me. Crec que tocar un instrument és una bona manera d'expressar com em sento. Hi ha estudiants que comencen amb timidesa. Jo mateixa em vaig haver d'acostumar que la gent m'escoltés i em mirés. He vist canvis en els nens i les nenes que venen aquí: confien més en elles mateixes i tenen més amistats. I, en una època en què les dades d'atur són molt altes, tenim estudiants que han trobat feina amb la música, donant classes o com a membres d'una banda".

No totes les persones dels camps comprenen la necessitat de tocar el violí, el llaüt, la flauta, el qanun (de la família de la cítara) o d'altres instruments que tenen a veure amb la història, la cultura i la identitat palestina, i encara hi ha alguns grups conservadors i fanàtics que no ho veuen amb bons ulls. *"Recordo quan vaig començar a tocar i carregàvem els nostres instruments pel camp",*

Amena Hussein

explica la coordinadora. *"Hi havia persones a qui se'ls feia estrany, especialment perquè hi havia noies, i ens deien: 'Però què feu?'. Any rere any s'ha anat normalitzant i entenent. El que fem, no és 'haram' (paraula àrab que vol dir 'prohibit per l'islam'), sinó expressar la nostra cultura. A poc a poc, es va acceptant i hem trencat amb aquesta idea".*

Cohesionar la identitat palestina a través del folklore i recordar les seves arrels forma part de les diverses formes culturals que practiquen les refugiades palestines al Líban. Les cançons tradicionals sovint parlen d'amor, de la història i de la diàspora. Les instal·lacions en què assaja Al Kamandjati també acullen classes de cant i de *Dabke*, la dansa popular àrab que es balla en grup i que destaca pel sabateig. Des d'Al Kamandjati, organitzen concerts per diverses ciutats del Líban i sovint actuen amb cantants d'altres entitats. *"Hem fet concerts a Hamra (centre de Beirut) i hem participat en molts festivals a diferents pobles libanesos com a banda palestina. És molt fàcil. Les dificultats actuals tenen a veure no tant amb temes artístics sinó amb els preus del desplaçament a causa de l'encariment del carburant".*

Puntualment, també han viatjat a l'estranger. *"El 2019 vam anar a Turquia i va ser molt bonic. Per a la majoria d'estudiants, era la primera vegada que viatjaven*

fora i era com un somni fet realitat. Vam fer dos concerts, un a Istanbul i un altre a Samsun, i també van venir músiques de Palestina i de Turquia. Totes juntes vam tocar un programa en comú". Estan preparant una altra gira, aquest cop a França, però tot depèn del finançament que aconseguixin per al viatge.

Actuar a l'estranger per donar a conèixer la cultura palestina i intercanviar experiències amb altres artistes figura també a l'ADN d'Al Kamandjati, que ha viatjat fins a Catalunya de la mà de l'Associació Catalana per la Pau en diverses ocasions, i ho ha fet amb artistes que resideixen a Cisjordània i que pateixen l'ocupació d'Israel. Fan servir la música per donar un missatge de resistència en els escenaris i volen compartir amb el món la seva història i les seves arrels palestines.

L'Amena Hussein és amiga de la Nour i també toca el Ilaüt. Des que va començar les classes a Al Kamandjati el 2007, reconeix que la seva vida ha millorat a diferents nivells: *"Em serveix per expressar-me, per trobar la calma. Si ens eduquem, podem fer moltes coses. M'ha ajudat a construir la meva personalitat, jo he canviat en els últims anys i la música ha influït. Als camps no hi ha lloc on jugar i quan era petita em quedava a casa, no era fàcil conèixer altres veïnes. En canvi, aquí venim i toquem totes juntes".*

L'Amena va a classe dos cops per setmana, els divendres per tocar en grup i els diumenges per a sessions individuals, i ja no s'imagina la vida sense el llaüt. *"Em fa sentir més a prop de Palestina, tinc l'oportunitat de preservar la cultura i de compartir què vol dir Palestina. Per això, aprecio molt les classes, el temps que passem juntes i poder tocar a concerts. Realment, són la meva família. Sento que tinc dues famílies."*

Quelcom semblant li passa a l'Ahmad al Aswad. Ell toca el ney, una flauta típica del Pròxim Orient. El 2014 va conèixer Al Kamandjati i vuit anys després és membre d'una banda libanesa i professor de música a una ONG anomenada Right to Play, una organització internacional fundada l'any 2000 amb seu al Canadà que treballa amb escoles i organitzacions comunitàries. Té una metodologia d'aprenentatge basada en el joc i l'esport per tal de desenvolupar les habilitats d'infants víctimes de la pobresa, la guerra o les malalties.

"Al Kamandjati ha estat una oportunitat de trobar feina i ara ensenyo música a nens i nenes. No és per al que havia estudiat, ja que jo vaig estudiar microtrònica (components electrònics de petites dimensions), però no trobava feina i l'he trobada a través de la música", explica l'Ahmad al Aswad, que també continua rebent classes a Al Kamandjati.

"La música és realment important perquè a vegades necessites relaxar-te i evadir-te del teu voltant, i quan toques música viatges al teu propi món. A vegades, quan em sento trist, em fa feliç. Com a professor, sento que jo era com el meu alumnat, i vull donar tot el que tinc, vull ajudar a fer que tingui una oportunitat en el futur. Les estudiants estan en una situació de vulnerabilitat i vull donar el millor de mi, perquè jo vaig necessitar algú que fes el que estic fent jo". •

Amal Ghozlan

Drets de la infància
La lluita contra
el matrimoni prematur

Drets de la infància

La lluita contra el matrimoni prematur

*Amal Ghozlan, coordinadora de Najdeh:
"El matrimoni precoç és violència sexual"*

Hanan Marhi, treballadora social: "Mirem de conscienciar les persones joves, les mares, tothom, que el cos de la noia no està preparat"

"Als camps de persones refugiades palestines, hi ha noies de 14 o 15 anys que són víctimes de matrimoni precoç. La noia a aquesta edat és una nena, una nena sense drets que està privada del dret a jugar i de viure. A aquesta edat, la noia, que és considerada una nena, no té dret a prendre decisions. El matrimoni precoç és violència sexual". Així s'expressa l'Amal Ghozlan, coordinadora de drets de les dones i les nenes de l'associació Najdeh, una entitat laica i feminista que treballa des del 1976 majoritàriament amb dones i nenes refugiades palestines i amb altres grups en situació de marginació de la societat palestina i d'altres nacionalitats que viuen en campaments al Líban. "No tenim estadístiques, però moltes nenes són víctimes de matrimoni precoç als camps. Per a algunes persones, casar-se amb 14 o 15 anys no es considera massa aviat. Hi ha gent que creu que s'està protegint el seu honor i que així ho diuen els costums i les tradicions".

L'Amal Ghozlan treballa des de fa 10 anys a Najdeh, que compta amb 29 centres repartits per tot el Líban, la majoria d'ells als camps de refugiades. L'associació defensa el dret de la societat palestina a gaudir d'un accés total a tots els drets nacionals i humans on prevalgui la justícia social i la plena igualtat entre homes i dones, però en la seva tasca diària el que veu és que a les víctimes els costa parlar de la seva situació. Per això, s'han creat grups de conscienciació de noies en què tracten diversos temes que interessin a les adolescents i, a poc a poc i de forma natural, són elles les que s'obren a explicar les seves preocupacions. *"Amb les adolescents, parlem de relacions, de sentiments, d'objectius personals, d'autoprotecció d'agressions sexuals... En aquestes sessions sovint elles parlen del patiment del matrimoni prematur i d'altres temes".*

En cas que es detecti un possible cas de matrimoni infantil, des de l'entitat miren de donar protecció psicològica i econòmica, sempre tenint en compte les dificultats i característiques de cada persona i família. En una de les sessions amb un grup de mares, per exemple, va ser una dona qui es va apropar i va

dir que volia impedir que la seva filla es casés amb un home gran amb qui li estaven concertant un casament. La mare no tenia cap altre lloc on anar per mirar d'impedir-ho.

L'equip de l'Amal Ghozlan ha de fer front a moltes idees preestablertes en alguns sectors tradicionals. *"Hi ha raons socials i econòmiques. Moltes persones tenen por que les noies no es casin i es quedin solteres, o consideren que si la noia es casa i marxa serà una càrrega menys per a la família i suposarà menys despeses. No és que passi només amb les palestines, també amb les libaneses. Hi ha moltíssima gent en contra d'aquests matrimonis. La majoria de gent diu que està en contra, però la realitat és que succeeix"*.

Parlar d'agressions sexuals es considera un tabú i, en el cas de les nenes, sovint s'intenta amagar, però gràcies a les sessions de conscienciació i a que els prejudicis es van trencant, s'han conegut casos de noies que tenen por d'anar a l'escola perquè pel camí les han assetjat sexualment. Alguns pares i mares han alertat d'aquesta situació i, a vegades, la resposta és l'aïllament de les nenes a casa i que deixin d'anar a l'escola. *"Depèn de la família. Hi ha persones molt conservadores que no permeten a les noies sortir, però no passa només als camps, també a Beirut"*.

La Farah Nehme és una psicòloga libanesa que treballa a Beirut en atenció a la infància a un dels centres de l'ONG local BAS. Reconeix que hi ha matrimonis concertats per famílies i que, sovint, les entitats no poden intervenir perquè no hi ha cap llei al Líban que digui que l'edat mínima per casar-se sigui als 18 anys, quan la persona és considerada major d'edat. Al país, conviuen 18 religions oficials que es regeixen segons 15 estatus personals, ja que algunes confessions comparteixen estatut. Algunes d'aquestes normes comunitàries estableixen que l'edat mínima per casar-se és de 14 anys.

"Passa als camps i a altres llocs del Líban, no només a la comunitat palestina. Hi ha libanesos que continuen casant les filles i els fills. Hi ha matrimonis civils en què només signant un document, ja estan casats. És fàcil casar-se. Divorciar-se crec que és més dur. Si l'home no vol divorciar-se ràpidament, poden passar molts anys. El que passa és que no tenim un estatut que ho reguli", explica la psicòloga.

Per a la Farah Nehme, una de les característiques comunes de les nenes que es casen a edats primerenques és que normalment no s'hi oposen perquè estan acostumades a obeir sense protestar: *"Elles no tenen prou informació sobre com és estar amb un noi i què és casar-se. Quan es troben en aquesta situació, somriuen, no volen quedar malament, i són molt educades. Té a veure amb la religió i amb els rols socials".*

Les diferències de gènere venen des de petites. *"Elles tenen un horari de tornar a casa, ells normalment poden sortir més; elles han de vestir d'una manera, ells són més inconscients. Elles reben molta pressió sobre estar en públic i quedar bé",* remarca la psicòloga.

La Hanan Marhi és treballadora social a Burj al Shemali, on dirigeix un programa de salut reproductiva per informar infants, adolescents, mares i pares sobre qüestions sexuals i de gènere que són considerades delicades i que, generalment, no es tracten obertament a la comunitat àrab tradicional. Tot i el repte del projecte, iniciat l'any 2006, l'èxit del programa ha estat l'interès de les assistents i que reivindicuin el dret a escollir.

"Hi ha noies que es casen als 18, als 19 o als 20 anys, i pensem que és d'hora. Els expliquem que tenen altres oportunitats i que poden estudiar. Hi ha casos de matrimonis precoços i a les nostres sessions mirem de conscienciar les persones joves, les mares, tothom, que el cos de la noia no està preparat. A vegades, aconseguim convèncer-les", resumeix la Hanan Marhi.

"L'altre dia va venir una noia de 16 anys amb un fill i li vaig preguntar: 'Quan et vas casar?'. 'No me'n recordo', em va contestar. Com pot ser? Feia tant de temps

Hanan Marhi

que ni se'n recordava! No totes les famílies ho fan, i les que ho fan, ho fan per tradició, per la cultura. El que veiem és que sovint les noies tampoc no es queixen, no protesten. És el que els han ensenyat, i ho fan. Ara, cada cop tenen més informació i hem de continuar insistint perquè tinguin cura d'elles mateixes, perquè vagin al ginecòleg i parlin de tots els temes".

Un informe de la UNRWA del 2022 assenyala que hi ha nenes compromeses als 16 anys i que moltes famílies les animen a casar-se a causa de la pobresa de la llar, que s'ha tornat més comuna i més greu des de l'inici de la crisi econòmica més recent. L'estudi 'Adolescents en desplaçament prolongat: explorant els riscos de la violència basada en l'edat i el gènere entre els refugiats palestins a Jordània, el Líban i l'estat de Palestina' sosté que al Líban hi ha famílies que "encoratgen les seves filles a casar-se de nenes per la violència desenfrenada dins dels camps, creient que els marits serviran com a protectors".

El document afegeix que l'impacte de la Covid-19 i de la crisi econòmica s'ha traduït, d'una banda, en què "hi ha joves que no es poden permetre el luxe de casar-se" i, de l'altre, en què "hi ha el risc de concertar matrimonis amb homes

que viuen a altres països, ja que les famílies (i les nenes) estan desesperades per escapar del Líban i la confluència de la crisi i la pandèmia".

D'altra banda, una enquesta sobre matrimoni infantil elaborada per UNICEF entre 2015 i 2016 alertava que un 12% de les refugiades palestines al Líban s'havia casat abans dels 18 anys, així com un 25% de les refugiades palestines de Síria residents al Líban i un 40% de les refugiades sirianes.

Un altre estudi de la UNRWA, 'Resum de la protecció en el context del Líban', del 2020, denuncia que existeixen altres riscos per a la infància, com la violència a la llar. Les condicions d'amuntegament, els mitjans de vida insuficients, les poques oportunitats de feina i els índexs de pobresa són alguns dels factors que intensifiquen l'exposició de menors a diferents formes de violència. L'ús de la violència física i psicològica es considera com *"un mètode generalment acceptat i comunament aplicat"*. Es calcula que més del 70% dels nens i nenes han patit agressió psicològica i més del 50% han estat sotmeses a algun tipus de càstig físic.

També s'hi adverteix de l'augment de consum de drogues i d'actes violents relacionats amb aquestes substàncies. Si bé no hi ha dades tancades, es constata que *"hi ha un creixent augment d'adolescents, joves i fins i tot infants que recorren a la distribució o el transport de drogues"*. La situació social, política i econòmica en el Líban, encara més deteriorada des del 2020, ha vingut incrementada, en el cas de les menors, de mendicitat, recollida d'escombraries, abús i violència.

Un altre perill és l'exposició a la violència armada dins dels camps de refugiades, que té com a conseqüència el reclutament i ús de nens per part d'actors armats, la qual cosa els allunya d'anar a l'escola i d'exercir el seu dret a l'accés a l'educació.

L'anàlisi de la UNRWA del 2020 conclou que una gran part d'infants i joves *"està perdent una quantitat considerable de temps als carrers, en una situació de vulnerabilitat a tot tipus d'explotació"*, com demostra el fet que es van comptabilitzar uns 4.500 menors dedicats a diverses formes de treball infantil. •

Drets de les dones
El repte de prendre consciència

Drets de les dones

El repte de prendre consciència

Amal Ghozlan, coordinadora de Najdeh: "Si una dona truca perquè té un problema de violència, les forces de seguretat libaneses no poden entrar al camp"

Nadine Alkhateeb, cap de relacions exteriors de Najdeh: "La crisi ha fet revisar les estratègies per adaptar els nostres cursos i enfortir el lideratge de les noies"

"Les dones palestines refugiades que viuen al Líban acostumen a tenir un paper de cuidadores a la família i a la societat, i sovint no se les té en compte a l'hora de prendre decisions o de participar en la vida política", denuncia l'Amal Ghozlan, coordinadora de drets de les dones i les nenes de l'ONG Najdeh. "El gran problema, però, recau en la violència basada en el gènere (VBG). La violència augmenta any rere any, sobretot en els últims tres anys, potser perquè les dones denuncien més casos o potser perquè la violència està creixent".

Aquesta associació feminista va posar en marxa l'any 1997 un programa per lluitar contra la VBG i, segons la seva experiència, la crisi econòmica juga en contra seva. *"Des de fa temps, la dona pateix violència i discriminació. La situació econòmica actual fa que la dona estigui més a casa, i ara hi ha més violència entre homes i dones. Les famílies no poden sostenir-se com abans, ella demana diners per comprar menjar, però aquests diners no són suficients, i a vegades no poden comprar medicines perquè no hi són al mercat, o no hi ha llet infantil. Encara que tinguin diners, hi ha aquest gran problema, que la gent ha d'anar a moltes farmàcies per buscar el que necessita o fins al mercat negre. Molta gent no s'ho pot permetre perquè no treballa, a vegades els preus es dupliquen i moltes dones grans estan patint molt. Aquesta és una situació generalitzada al Líban".*

La mateixa condició de refugiada suposa un patiment afegit perquè no es garanteixen els seus drets. *"Les dones palestines estan afectades pels estatuts personals al Líban. Són lleis molt antiquades, molt antigues, especialment les lleis dels assumptes familiars. Quan hi ha esmenes per canviar aquestes lleis, poden fer referència a un o dos articles, però no a tota la llei. No és suficient perquè, en conjunt, els drets de les dones palestines no estan garantits i no tenen lleis per lluitar contra la violència domèstica".*

Fadra Chaeban

Si bé les dones palestines que pateixen violència poden obtenir una varietat d'ordres de protecció emeses pels tribunals libanesos, a la pràctica, les autoritats libaneses tenen un control limitat dins dels camps i això fa que sigui impossible assegurar que aquestes ordres es compleixin: *“Les dones tenen dret a tenir protecció, però, com que són refugiades, no poden gaudir d'aquest dret perquè haurien de cridar les autoritats libaneses, que no poden operar al camp: per norma, si una dona truca perquè té un problema de violència, les forces de seguretat libaneses no poden entrar al camp; de manera que elles no es beneficien del seu dret”*.

Hind Maraqa

Quan l'associació Najdeh té constància d'un cas de VBG, en primer lloc, mesura el nivell de risc. *"Si el risc és molt alt, la noia pot ser derivada a un altre lloc. Si no hi ha un risc molt alt, es fa més una feina de comunicació entre les dues persones, l'home i la dona. Al final, és una decisió de la dona"*. Treballadores socials i psiquiatres treballen en xarxa entre elles, així com amb entitats especialitzades i amb institucions del sector. A vegades, les dones que s'acosten a Najdeh demanen consell personal o assessorament legal. S'avalua cada cas i, en funció de les necessitats, s'ofereixen respostes personalitzades. En una ocasió, una dona que era maltractada pel marit i també pels pares, que volien que continués casada, va demanar protecció. Ella tenia por de ser assassinada i es va activar un protocol per allunyar-la de casa seva perquè es tractava d'un nivell de risc molt alt.

Segons un estudi de Najdeh realitzat durant la Covid, el 40% de les VBG es comptabilitzaven fora dels camps i el 60% a l'interior dels campaments. S'estan reforçant campanyes d'informació i de prevenció sobre assetjament sexual que estan topant amb l'oposició d'algunes persones molt religioses, i es fan sessions de conscienciació per a dones perquè coneguin quins són els seus drets i que hi ha alguns programes d'emergència als quals poden demanar ajuda.

"Tractem diferents temes, com els drets de les dones, la personalitat, la violència i la discriminació per part de veïnat, pares o grups del camp. Un dels reptes és que la dona prengui consciència dels seus drets perquè, sovint, quan treballem en un cas, la dona no té la motivació o el comportament per canviar. A vegades, la dona és la seva pròpia enemiga, i això no resol res. Per això necessitem ajuda psicològica, perquè a vegades la violència augmenta i no hi ha el suport de les famílies. No tenen esperances".

En un terreny més econòmic, l'entitat se centra en la formació professional de les dones en projectes com tallers tèxtils, tot i les limitacions de les palestines per accedir al mercat de treball al Líban. Durant la pandèmia de Covid-19, va haver-hi dèficit al personal d'infermeria i sí que ocasionalment van contractar palestines, encara que no tenien els mateixos drets ni els mateixos sous que les companyes libaneses. L'estratègia és no només treballar en projectes productius sinó en el concepte de lideratge i distribució de la feina.

La Nadine Alkhateeb, cap de relacions exteriors de Najdeh, destaca que *"fins al 2020, teníem un projecte de microcrèdits per ajudar en la posada en marxa d'incipients negocis, però aquest projecte es va haver d'aturar a causa de la crisi perquè les beneficiàries no podien tornar els préstecs. La crisi ha fet revisar les estratègies per adaptar els nostres cursos i enfortir el lideratge de les noies, per exemple, a través de comitès de dones als camps"*.

Jamile Shehade

Així, el programa d'empoderament econòmic i social té com a objectiu millorar les oportunitats de dones i nenes per tal que siguin autosuficients, per a la qual cosa proporcionen formació, orientació professional i cerca de feina. *"La prioritat és pal·liar les difícils condicions econòmiques i socials a les quals s'enfronten les refugiades palestines al Líban", argumenta la Nadine Alkhaateb. "La crisi econòmica i la Covid-19 han fet augmentar els preus de forma desorbitada, mentre que els salaris no han crescut. Això afecta els ingressos de les famílies a tot el Líban. Hi ha empreses que no ho han pogut suportar i han acomiadat moltes persones, engrossint les xifres d'atur. Això, als camps palestins ha fet augmentar la pobresa i hi ha famílies que subsisteixen amb un àpat al dia, cosa que afecta psicològicament els pares, les mares, els nens i les nenes, que també tenen dificultats per traslladar-se per l'encariment del transport".*

Els tallers d'orientació professional es dissenyen en funció de les necessitats del mercat laboral i de les habilitats de les beneficiàries i les seves famílies, per tal que, com a mínim, un 40% trobin feina cada any. *"Entre els projectes que fem n'hi ha un de fotografia que ha tingut força èxit pel que fa a assistència i, posteriorment, a trobar feina com a freelance. També en fem de perruqueria, administració, comptabilitat i disseny gràfic. Els últims mesos s'han graduat 85 persones, de les quals 52 van trobar algun tipus de feina".*

Adaptar l'oferta i la demanda és també una de les directrius dels programes econòmics, ja que l'entrada al món laboral és difícil, en general, i molt complicat per a les refugiades palestines, en particular. *"En acabar el curs, se senten tristes i frustrades perquè volen continuar amb la seva educació i anar a la universitat, però no s'ho poden permetre. I segurament tampoc no treballarien d'allò que els agrada".*

En paral·lel, Najdeh participa amb altres associacions en una campanya sobre el dret al treball per millorar la coordinació entre entitats i mobilitzar més veus en defensa dels drets laborals de les refugiades palestines al Líban, amb la finalitat d'acabar amb les restriccions discriminatòries de totes les persones palestines. La campanya vol acabar amb la discriminació institucional i, entre altres coses, organitza tallers, activitats de sensibilització i sessions d'informació. •

Les altres refugiades Palestines i sirianes al Líban

Les altres refugiades Palestines i sirianes al Líban

Raeda Anabtawi: "Vull marxar per tenir una vida millor. Si algú em pot ajudar, estic disposada a marxar a qualsevol lloc fora del Líban"

Sanaa Ali Al Masri: "Quan va morir el meu marit, vaig plantejar-me tornar a Síria, però la casa va ser destruïda durant la guerra. On podria viure?"

Als 12 camps de refugiades palestines que hi ha al Líban i als assentaments del voltant no només hi viuen persones procedents de Palestina, sinó que també hi resideixen, per exemple, libaneses, kurdes, iraquianes i sirianes. Aquestes últimes han arribat sobretot des que va començar la guerra a Síria l'any 2011. Poden ser sirianes no palestines, o bé sirianes palestines que procedeixen d'altres camps de refugiades del país veí.

La UNRWA distingeix entre palestines refugiades procedents de Síria (PRS, de l'anglès Palestinian Refugees from Syria), que comptabilitza en unes 30.000 als camps del Líban, i entre palestines refugiades al Líban (PRP, de Palestinian refugees in Lebanon), que són unes 185.000 i corresponen a les persones que van arribar-hi amb motiu de la guerra entre Israel i els països àrabs el 1948, així com la seva descendència. Una de les grans diferències entre les PRS i les PRP és que les primeres podrien tornar al seu país, però la situació bèl·lica tampoc no garanteix un retorn en condicions.

La Raeda Anabtawi va néixer a Síria i viu al camp de Beddawi amb part de la seva família, un total de nou persones entre fills, filles, gendre, net i neta. La UNRWA li proporciona, com a la resta de PRS, 50 dòlars al mes per ajudar al lloguer de la casa i 25 dòlars per cada membre de la família. No vol tornar a Síria, però tampoc vol quedar-se al Líban. Ha intentat marxar fins a set vegades en bots il·legals. *"Sempre que ho intentem, la policia enxampa l'home que vol portar la gent en les barques. Jo vull marxar per trobar un tractament per als nens"*, explica.

Mentre parla, atén el fill petit, de sis o set anys, que té hiperactivitat i dificultats de comportament i aprenentatge. Constantment impedeix a la mare tenir una conversa i mira d'escapar-se al carrer. Té una cicatriu molt visible al cap arran d'una operació que li van fer quan tenia pocs mesos i no segueix

cap tractament. No va a la guarderia perquè necessitaria una persona que l'atengués a ell sol i això no és viable en una aula amb més canalla. El petit quasi sempre està a casa, no parla i no socialitza amb ningú que no sigui de la família o del personal d'algun tipus d'ajudes socials.

A més, la Raeda Anabtawi té una neta sorda que tampoc no surt de casa. Fa poc el metge va recomanar que sortís al carrer perquè li donés el sol, ja que està molt blanca i li falta vitamina D. I és que la llar és un habitatge fosc de planta baixa al qual no entra cap raig de sol i on de tant en tant entren rates del carrer.

Fa tres mesos, el marit de la Raeda Anabtawi va morir d'un atac de cor. Ella no comenta res més sobre la defunció, mentre que la seva treballadora social de BAS, Hiba Siddiq, afegeix que coneix més casos d'aquest tipus: *"Pateixen molt d'estrès perquè no troben feina, no saben com cuidar la família, com portar ingressos... Porten estrès a casa, no ingressos. No saben com portar menjar per a les criatures; si estan malaltes, no tenen medicaments..."*. La Hiba Siddiq assenyala un altre nen petit, que no deixa de tossir, i fa cara de que segurament no rep cap medicació: *"Té sinusitis i bronquitis"*, comenta.

Per aconseguir diners, la Raeda Anabtawi neteja cases dins del camp de Bed-dawi, però, des que el marit va morir, està de dol durant quatre mesos i no va a treballar, així que hi van dues filles que viuen amb ella. *"Aquests diners no són suficients"*, ressalta. *"Les despeses i les necessitats que tenim són massa altes. Vull marxar per tenir una vida millor. Si algú em pot ajudar, estic disposada a marxar a qualsevol lloc fora del Líban. M'està bé el lloc que sigui, tot i que prefereixo anar a Europa. Estaré satisfeta si aconseguixo menjar, perquè la majoria de la gent aquí no pot ni comprar pa"*.

Ella era mestra de guarderia a Síria i va venir al Líban amb part de la família després que un dels fills morís a la guerra. La vida al Líban com a refugiada tampoc no ha estat fàcil i se sent angoixada per no poder pagar les medecines per a la canalla: *"És que començar un tractament i no poder continuar-lo, és encara pitjor"*, remarca. No té informació sobre si és fàcil o difícil guanyar-se la vida a Europa, però està convençuda que, només que tingués una oportunitat, podria sortir-se'n, i treu importància a les explicacions de la treballadora social sobre que a Europa tampoc no ho tindria fàcil per la documentació necessària, el coneixement de l'idioma i l'elevat l'atur. *"Vull marxar"*, tanca la Raeda Anabtawi.

En el mateix camp de refugiades viu la Shaikha Ahmad Fraiji. Té un fill i una filla majors d'edat, i un net i una neta menors, que són orfes. Ella va néixer

a Beddawi i el seu marit era de Síria. Va morir fa mesos per una malaltia pulmonar i, des d'aleshores, subsisteix amb l'ajuda de BAS i de la UNRWA, a l'escola de la qual van el net i la neta. *"Són molt bons estudiants, estan entre els millors de la classe"*, indica, mentre demana que vagin a buscar les notes per ensenyar-les. *"Mira, ella és la número sis de la classe, i ell també ho fa molt bé"*.

Aquesta mare i àvia assegura que es troba bé al Líban: *"Menjo, bec, no és una vida perfecta, però està bé"*. Quan se li pregunta què menja, respon: *"A vegades no menjo perquè mengin elles, però estic satisfeta amb el que Déu m'ha donat"*.

La filla l'escolta, i no pot evitar mostrar el seu desacord: *"Estic gairebé sempre a casa i no parlo amb ningú. Si ve algú, sí que hi parlo, però fora de casa no parlo. No em relaciono amb molta gent. El meu pare era sirià i tothom aquí em diu que soc siriana"*.

El germà gran va treballar uns mesos en un magatzem, però el cap va haver d'escollir entre ell i el seu company i el van fer fora. *"La situació és difícil per tothom"*, relata el jove. *"No és fàcil trobar feina. Si tinguéssim diners, marxaríem. Aquí no soc feliç, estic a casa la major part del temps. A mi m'agradaria viatjar fora del Líban perquè aquí no tinc amics, només el noi amb qui treballava, i em sento sol. Si no fos tan difícil, hauria marxat fa molt de temps"*. Actualment, està estudiant fotografia en una entitat del camp que fa cursos gratis: *"M'agrada la fotografia. Amb els cursos intenten fer-nos sentir una mica més útils. No tinc càmera, però me la deixen. Vaig a classe, aprenc, però no faig amics"*.

Avui estan especialment desmotivats perquè la nit anterior va haver-hi una baralla. Algunes persones van tirar objectes a la casa on viuen i les van insultar pel fet de venir de Síria, segons expliquen el fill i la filla. La mare va arribar a desmaiar-se perquè li va pujar la tensió, i la filla encara està visiblement nerviosa: *"No em sento segura aquí"*. La filla canvia d'idioma perquè la mare no l'entengui. Deixa de parlar àrab i s'expressa en anglès: *"Visc espantada, però no li dic a la meva mare per no espantar-la. No em sento segura per sortir de casa. Hi ha baralles i drogues. Jo tenia dues amigues que van marxar a Alemanya, i no conec més noies. Normalment, em quedo a casa perquè em fa por sortir"*.

No totes les palestines sirianes que viuen al Líban volen marxar del país. És el cas de la Sanaa Ali al Masri, que va arribar a Burj al Shemali l'any 2012 amb el marit i tres fills després que la seva llar fos destruïda a causa de la guerra. Durant un mes, van estar a casa d'un cosí del marit i, posteriorment, es van traslladar a la casa actual, on viu amb els tres fills, tres nens de 10, 12 i 14 anys molt quiets i educats que escolten la mare asseguts a la catifa del menjador. *"Els estudien a l'escola de la UNRWA i els va molt bé amb els estudis. No van te-*

nir problemes quan van venir al Líban i a l'escola tampoc, tots ens vam adaptar ràpid", afirma.

Fa un any, el marit de la Sanaa Ali al Masri va morir per malalties al cor i al fetge i ara viu amb els seus tres fills, que gaudeixen d'un bon estat de salut i no necessiten anar a la consulta mèdica. El principal inconvenient per a la Sanaa Ali al Masri és trobar feina per tenir ingressos. *"Quan vam venir al Líban, el meu marit i jo teníem certificat universitari, però no vam poder exercir. Ell havia estudiat matemàtiques i jo anglès. Encara que tinguis estudis universitaris, si vens al Líban i no tens nacionalitat libanesa, no pots accedir a algunes feines, i això no és bo, tenir les capacitats i competències per exercir una professió i no poder accedir-hi. Necessitaria la nacionalitat libanesa".*

La Sanaa Ali al Masri no pensa gaire en com serà el futur. *"Quan va morir el meu marit, vaig plantejar-me tornar a Síria, però la casa va ser destruïda durant la guerra. On podria viure? No sabia on anar. De què treballaria a Síria? I si no hi ha diners? Tampoc no és fàcil trobar feina allà i hi aniria sense cap sou, per això prefereixo quedar-me al Líban".* •

Shaikha Ahmad Fraiji

will never forget our mar
bra and Shatilla Massac
17 September 1982

tion Forum of NGOs working among the Palestinian Co

لن ننسى شهدائنا
عزرة صبرا وشاتيلا
17 أيلول 1982

ت الأهلية العاملة في التجمعا

**Dret al record
Sabra i Xatila: no hi ha
memòria sense justícia**

Dret al record

Sabra i Xatila: no hi ha memòria sense justícia

Nawal Shawkat Abu Rudaini, supervivent: "A la meva germana li van obrir la panxa, i el fetus va morir, i la meva germana també"

Bassam Saleh, membre del Comitè per no oblidar Sabra i Xatila: "El record de la massacre segueix fort. La gent del camp no vol que s'oblidi i, nosaltres, des de fora, no tenim descans"

El camp de refugiades de Xatila i la veïna Sabra, a Beirut, va viure l'any 1982 un dels episodis més cruentos de la història dels palestins i palestines, que avui dia continua cercant respostes i que té un ressò internacional de solidaritat i de demanda de justícia.

El 15 de setembre, en plena guerra civil libanesa (1975-1990), les Forces de Defensa Israelianes van rodejar els dos campaments i van ocupar edificis estratègics com a punts d'observació. Cap a les sis de la tarda del dia següent, milicians falangistes libanesos van entrar als camps amb la missió de localitzar membres de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP) i van assassinar centenars de persones, sobretot dones, menors i gent gran, que eren

els que habitaven als camps enmig del conflicte bèl·lic. Mentrestant, l'exèrcit israelià es va encarregar de controlar tots els accessos, prohibint així l'entrada de personal mèdic, humanitari o de la premsa, i van disparar bengales durant la nit per il·luminar Sabra i Xatila i facilitar la feina als falangistes. La massacre va continuar fins a les vuit del matí del 18 de setembre. No existeix una xifra consensuada sobre el nombre de víctimes i, segons les fonts, es parla d'entre 450 o 3.500 morts.

Quan els fets van sortir a la llum, es va produir un escàndol internacional i l'Assemblea General de Nacions Unides va qualificar l'acte de genocidi a través de la resolució 37/123.

La Nawal Shawkat Abu Rudaini va néixer el 1975 a Xatila. Tenia 7 anys quan va ocórrer la matança i encara recorda el soroll, les llums i els crits. Va ser testimoni de la mort de gran part de la seva família: *"Llavors no vivia en aquesta casa, sinó en una propera"*, explica asseguda a la catifa del menjador. *"El 16 de setembre vaig veure com si hi haguessin llums al cel. Estàvem el pare, la mare, el meu germà petit, en Muhamed, que tenia quatre anys, i jo. El pare va dir que marxéssim, que baixéssim i que agaféssim menjar, que ens reuniríem amb la meva germana. Ella estava casada i embarassada"*.

"Quan vam baixar el pare, la mare i el meu germà per anar a casa d'uns parents, vaig sentir una veu que deia que els palestins eren gent roïna. Vam arribar a casa dels parents. Érem 16 persones. Llavors van arribar, van obrir la porta i van ordenar que sortíssim. El meu germà tenia gana i va demanar alguna cosa per menjar".

"Van venir cinc homes. Vaig sentir: 'Et mataré!'. Ho vaig sentir tot. I van matar el pare a ganivetades o amb destrals. A la meva germana li van obrir la panxa, i el fetus va morir, i la meva germana també. La mare va quedar en estat de xoc i, a causa de diverses ferides, va morir pocs dies després".

La Nawal Shawkat Abu Rudaini guarda a l'armari fotos dels pares, de la germana i de tota la família. Parla amb veu baixa, dolça i trista, com ha fet durant tota la conversa, i explica qui era qui i què estava fent en el moment de la instantània. Necessita recordar-los i que se'ls recordi.

Ella i el seu germà van ser acollits per BAS, igual que desenes d'orfes que van perdre pares i mares durant la matança. En Muhamed ara viu a Londres i ella està divorciada i viu amb el seu fill, un nen petit que no surt del costat de la mare i que no s'immuta en sentir la història. Cada any, la Nawal reviu el drama en l'acte de commemoració de la massacre de Sabra i Xatila i torna a sentir-se com quan tenia set anys. *"Em sento malament, i ploro. Vaig perdre la meva fa-*

mília. Ni que passessin cent anys ho oblidaria. També hi havia el meu cosí, el meu tiet, altres parents que van morir...".

La Nawal Shawkat Abu Rudaini fa seus els anhels dels familiars morts i reclama que no s'oblidi la causa palestina. *"Sento que estic al Líban sense drets civils bàsics. Les refugiades palestines volem marxar d'aquests camps i tornar a la nostra terra, però, on podem anar? Sento que no soc tractada com un ésser humà".*

Anys més tard de la tragèdia, el 1999, un periodista italià especialitzat en el Pròxim Orient, Stefano Chiarini, va conèixer de primera mà les famílies de les víctimes i el 2000 va fundar l'associació Comitato per non dimenticare Sabra e Chatila (Comitè per no oblidar Sabra i Xatila). Des de llavors, cada any (tret de l'època del coronavirus) el Comitato participa en la commemoració de l'aniversari i ajuda a fer que l'acte tingui un ressò internacional, ja que porta fins a Beirut parlamentàries, periodistes, polítiques i persones solidàries per tal que coneguin el testimoni de les supervivents de la matança i les famílies de les víctimes.

"Tots els anys, anem a Beirut a veure els camps palestins", introdueix en Bassam Saleh, també membre fundador del Comitato, d'origen palestí, que va viure a Xatila i que ara resideix a Itàlia. *"Ens trobem amb molta gent i visitem les víctimes de la massacre. Per a mi va ser molt dur, perquè jo vaig anar a Xatila cinc dies després de la massacre i no em van deixar entrar. Allà hi havia la meua gent, la meua família. Allò va ser un crim contra la humanitat, contra les persones i contra tot el que es diu Palestina. Per a mi, és un xoc veure tots els familiars tots els anys. Ensenyen, incansablement, les fotos de les víctimes i demanen justícia, justícia i justícia".*

Per al Comitato, prescindir del passat significa oblidar els milers de persones refugiades tancades als camps i que els crims quedin impunes. *"Per què un ciutadà de religió jueva pot comptar amb la llei del retorn que li permet viure a Israel i a altres se'ls nega a casa seva?",* es pregunta en Bassam Saleh.

És conscient que no tothom té el mateix coneixement ni el grau de solidaritat amb la causa palestina, ni a Itàlia ni a Europa ni al món àrab ni enlloc. Per això, la feina del Comitato es basa en fer divulgació, parlar dels camps, de les condicions de vida i de la situació política palestina. *"Als 12 camps palestins del Líban hi ha persones que viuen en males condicions des de fa 74 anys. No hi ha feina, no hi ha possibilitat de treballar, no et deixen treballar, hi ha prop de 40 professions que no poden exercir. Com han de viure? Sense diners no pots fer res, i ara la situació al Líban és pitjor. La gent no té res, viu al camp sense res. És un problema molt seriós i la nostra feina és explicar-ho".*

El Comitato porta persones des d'Itàlia al Líban, i a l'inrevés, perquè siguin les protagonistes les que narrin la seva història. *"El sentiment que tenen les víctimes de la massacre és saber qui va matar el cosí, la mare o qui sigui, i portar-ho a un tribunal internacional. El record de la massacre segueix fort. La gent del camp no vol que s'oblidi i, nosaltres, des de fora, no tenim descans"*.

Han plogut molts anys, aniversaris i actes de commemoració des de l'any 1982, però la ferida de la massacre de Sabra i Xatila continua sagnant. *"Fem una feina diària i silenciosa de divulgació i anem cada any per recordar-ho. És tan important que els mateixos familiars de les víctimes de la massacre ens demanen parlar sempre de la massacre. Molts dels executors materials, els feixistes, estan al parlament i als partits libanesos. És molt greu"*.

Aquest palestí remarca que el jovent viu amb intensitat els actes de commemoració perquè ho tenen molt present. *"Ho escolten a l'escola, a casa... No només es parla de Sabra i Xatila, també del 48, de la Nakba... Als camps, quan tu*

preguntes d'on són, no et diuen 'de Beirut', sinó que et diuen d'on va néixer el pare o l'avi. És una transmissió d'història i de memòria. Et diuen 'soc del nord de Palestina', per exemple. Els barris dels camps també tenen noms de llocs palestins, com Galilea, Acre... Quan pregunten els meus fills d'on són, diuen, 'jo soc palestí italià'. Ells van néixer a Itàlia, però jo soc palestí. Fa 74 anys que fem això".

Per al cofundador del Comitato, si bé no oblidar és una màxima de l'associació, cal anar més enllà de fer actes de record per tal que els culpables dels crims no quedin impunes. *"Les manifestacions de record i la memòria són importants, però, què fem després? S'ha de garantir el dret al retorn, la comunitat internacional ho hauria de fer. Jo no sé quantes persones palestines volen tornar en realitat. Jo fa més de 70 anys que no hi soc, què haig de fer a Palestina? Però a mi m'agradaria morir a Palestina, a la meva pàtria, és el meu somni. M'agradaria tornar quan vulgui sense control israelià, sense control de ningú. Per què un soldat m'ha de dir que no puc entrar? Vaig néixer aquí! Tinc una casa. Els drets, o són iguals per a tothom, o no són drets".*

El Comitato es va fundar a Itàlia amb vocació internacional i compta amb membres a diferents països, com ara Alemanya, Suïssa, Països Baixos, França o Malàisia. *“Per a les refugiades dels camps, saber que hi ha un acompanyament de persones a l’exterior, és important, perquè el missatge que reben és ‘no estic sola, hi ha gent que està amb mi, i que ho estarà fins que arribem a un tribunal’. I algun dia ho farem. Un dia, qui va fer aquesta massacre, ho haurà de pagar”.*

Aquest és el sentiment que es respira a Xatila, el del record, la solidaritat i la necessitat de justícia. Cada any, a més dels esforços del Comitato, a mitjans de setembre assisteixen persones estrangeres que van viure de primera mà els fets i que els van colpir per sempre. És el cas d’una anciana, prima i menuda nascuda a Malàisia i que viu a Gran Bretanya, la doctora Swee Chai Ang. Tenia 34 i era cirurgiana ortopèdica quan el 1982 treballava a l’hospital de Gaza, a Sabra. Havia crescut en una família cristiana, professava una gran admiració cap a Israel i no simpatitzava amb la causa palestina perquè l’assimilava amb el terrorisme, ja que així li ho havien dit a la seva comunitat religiosa i així ho havia rebut de diversos mitjans. Però el que va passar aquell setembre li va fer canviar la percepció de la història, sobretot quan va veure homes uniformats israelians còmplices de la massacre.

L’experiència de la Swee Chai Ang ha quedat reflectida en el seu llibre *‘From Beirut to Jerusalem’* (‘De Beirut a Jerusalem’): *“La veritat em va colpejar dolorosament. Havia estat tan ocupada que no tenia temps per pensar. Però ara sabia que mentre intentàvem salvar un grapat de persones als quiròfans de l’hospital de Gaza, la gent del camp s’havia anat morint per milers. Abans de ser assassinades a trets, les persones havien estat torturades. Van ser colpejades brutalment, els cables elèctrics estaven lligats al voltant de les extremitats, les havien arrancat els ulls, les dones van ser violades, els nens i les nenes van ser dinamitades vives. Vaig començar a pensar que les que havien mort ràpidament eren les afortunades”.*

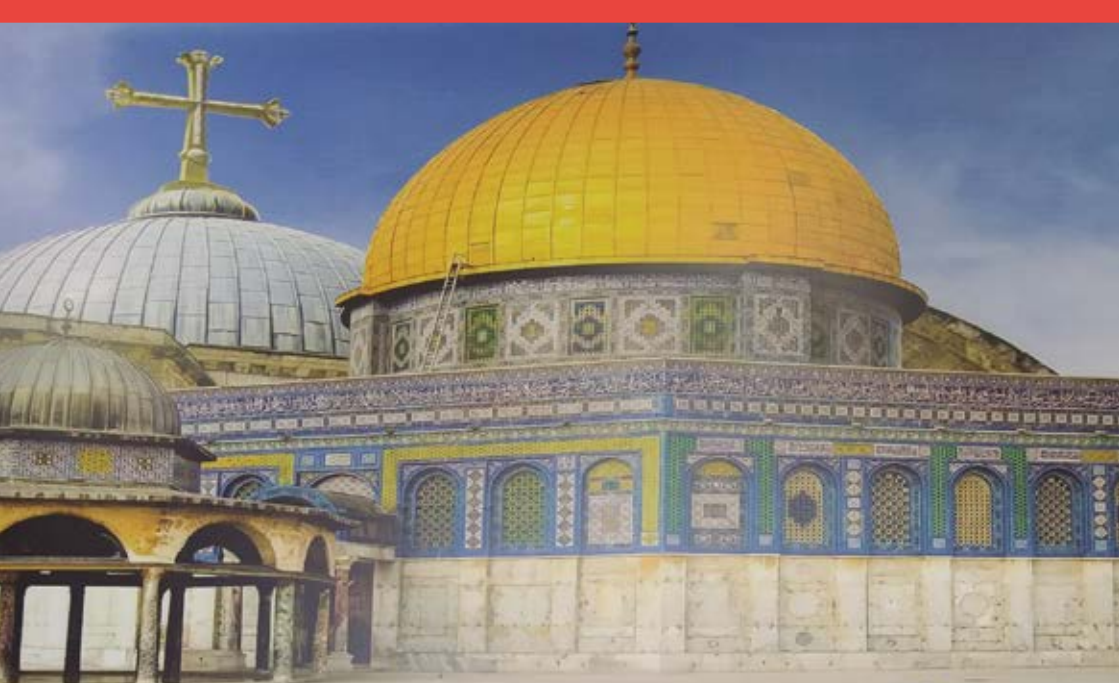
Quan milicians falangistes van entrar a l’hospital i van fer fora el personal mèdic per interrogar-lo i prendre el control del centre, la doctora va veure els cossos mutilats tirats als carrers, les cases destrossades, les runes, el terror a la cara de tothom i una mare desesperada que li volia donar el nadó per salvar-lo. Les sanitàries palestines no van sobreviure. *“Pel terror en les seves cares, elles sabien que quan nosaltres marxéssim, les matarien”.*

El 19 de setembre, les estrangeres van poder tornar als camps. La Swee Chai Ang va veure famílies senceres que haurien estat afusellades alhora, el cadàver d’un pare a sobre del seu fill segurament mirant de protegir-lo i tot d’escenes dantesques que li van fer arribar a un compromís ferm que ara, amb més de 70 anys, continua vigent: seguir viva pel fet de no ser palestina significava assumir

el deute d'explicar què havia passat per totes aquelles persones a qui havien fet callar per sempre: *"No era només una supervivent, era també una testimoni"*.

I així n'ha deixat constància en diverses intervencions públiques i en el seu llibre: *"Qui va ser el responsable de tot això? A més de qui va prémer el gallet, l'important era qui va organitzar tota l'operació i la va dirigir. Els israelians n'eren òbviament responsables. Havien envaït el Líban. Havien envaït l'oest de Beirut. No tenia sentit dir que no tenien res a veure amb les massacres, perquè els assassinats es van produir precisament quan els israelians van envair l'oest de Beirut amb la intenció declarada d'eliminar els "terroristes" palestins. Els camps de refugiades palestines havien estat sens dubte el seu principal objectiu. Però no era obvi que els individus que havien entrat als campaments per matar la seva gent indefensa fossin israelians. I què? Van rebre ordres dels israelians. S'alimentaven de menjar israelià, i llegien diaris israelians. Eren mercenaris dels israelians. Els campaments estaven il·luminats a la nit per bengales israelianes disparades al cel per sobre d'ells, de manera que els assassins poguessin continuar amb els seus crims"*. •

حبيبها.. ثمر

Kassem Aina

Dret al retorn
Guardant la clau de casa

Dret al retorn

Guardant la clau de casa

Kassem Aina, director de BAS: "Les persones palestines eren musulmanes, cristianes i jueves que vivien juntes amb els mateixos drets. Un dia tornarem"

Huda Samra, responsable de la UNRWA al Líban: "S'ha de trobar una solució política per a aquestes persones que estan patint des de fa 74 anys"

No totes les palestines que viuen al Líban tenen l'estatus de refugiades, ja que n'hi ha de registrades, no registrades i no identificades. Les primeres són el grup més nombrós i són les que depenen de la UNRWA, que considera refugiades palestines les persones que, entre juny del 1946 i maig del 1948, tenien com a residència la Palestina històrica i que van perdre casa seva i els seus mitjans de vida a causa de la guerra entre Israel i els països àrabs veïns amb la conseqüent *Nakba* o catàstrofe, que va suposar l'èxode de 700.000 persones. Les persones descendents d'aquesta població també són considerades refugiades i tenen accés a assistència en les cinc àrees en què treballa la UNRWA: Gaza, Cisjordània, Síria, Jordània i el Líban, on ja es comptabilitzen un total de 5,6 milions de persones.

Els desafiaments de les palestines són diferents en funció de l'àrea en què es troben. A Gaza i Cisjordània no tenen llibertat de moviment i viuen sota una permanent ocupació. A Síria s'enfronten a una guerra que es remunta al 2011. A Jordània, la majoria té accés a serveis governamentals i a la ciutadania jordana. Al Líban, en canvi, estan excloses d'aspectes claus de la vida social, política i econòmica.

Visquin on visquin, tenen en comú un fet reconegut internacionalment: el dret al retorn. Així ho estipula l'ONU en el punt 11 de la resolució 194 aprovada el desembre del 1948, que considera que les persones palestines tenen dret a tornar a les seves terres o bé a una compensació en cas que no vulguin tornar-hi, i anuncia la creació de la Comissió de Conciliació per a Palestina de Nacions Unides (UNCCP, per les sigles en anglès) per tractar de fer complir la resolució.

L'article estableix que "s'ha de permetre a les refugiades que desitgin tornar a casa seva i viure en pau amb les seves veïnes, que ho facin així com més aviat

millor" i acorda que "hauran de pagar-se indemnitzacions a títol de compensació pels béns dels quals decideixin no tornar a casa seva i per tot el bé perdut o danyat quan, en virtut dels principis de dret internacional o per raons d'equitat, aquesta pèrdua o aquest dany hagi de ser reparat pels governs o autoritats responsables".

En el cas del Líban, la UNRWA té registrades 475.000 refugiades palestines, si bé es considera que hi viuen al país prop de 210.000, la meitat en els 12 camps i en els assentaments propers.

També hi ha individus que no apareixen com a registrats a la UNRWA, però sí en el marc de les autoritats libaneses. Aquestes palestines no registrades són persones que van arribar el 1948 però no complien els requisits de Nacions Unides, o van deixar Palestina després de la *Nakba*, o van marxar a països fora de l'àrea d'operacions de la UNRWA, o bé que en aquell moment no necessitaven dels serveis de l'Agència perquè tenien els seus propis mitjans i no van sol·licitar ajuda.

Hi ha un tercer grup de refugiades palestines que no estan identificades i que pateixen les condicions més precàries perquè ni la UNRWA ni les autoritats libaneses en tenen constància oficialment. Moltes d'elles van arribar a principis

dels anys 70 procedents de Jordània després de l'anomenat Setembre Negre, un conflicte civil que va tenir lloc entre l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP) i l'exèrcit de Hussein de Jordània. Són persones que no disposen de documents d'identitat per diverses raons, com haver-los perdut, no haver-los pogut renovar, no haver vist la necessitat de registrar-se en el seu moment i després no va ser possible, o bé estar registrades amb la UNRWA en una altra àrea i no haver pogut transferir l'arxiu personal al nou país d'acollida.

D'altra banda, molt ocasionalment, algunes refugiades han obtingut la nacionalitat libanesa, com quan, entre els anys 1952 i 1958, el president cristià maronita Camille Chamoun va atorgar a les persones palestines que professaven la religió cristiana la possibilitat de tenir la nacionalitat libanesa.

En Kassem Aina és palestí i guarda la clau de la casa del seu avi, tot i que sap que l'habitatge ja no existeix i desconeix què hi ha en el seu lloc. La clau està emmarcada a la seva oficina de BAS a Beirut amb la inscripció: *"No renunciaré al meu dret al retorn"*. No sap si ho viurà ell, el seu fill o la seva filla, però està convençut que tornar a la seva terra natal no és només un desig, sinó quelcom que algun dia esdevindrà una realitat.

La clau esdevé tot un símbol per a la població refugiada palestina. Significa que un dia obrirà la porta de casa seva, aquella de la qual la van fer fora. A més de recordar les persones que van fugir o van ser expulsades, la clau representa totes les injustícies a què s'han vist sotmeses des de la creació de l'estat d'Israel i encarna l'esperança de trepitjar de nou Palestina. Mentrestant, Israel no reconeix el seu estatus, no els permet l'entrada i manté ocupat el territori militarment.

"Tens dret a ser cristiana, a ser musulmana, a ser jueva, però no hi ha cap raó per ocupar casa meva. Durant quant de temps podem estar així?", es pregunta en Kassem Aina. *"Podem viure juntes perquè abans del 48 ja ho fèiem musulmanes, cristianes i jueves, i érem capaços de viure juntes. Per què no pot tornar a passar?"*

Per al fundador de BAS, més tard o més d'hora s'ha de produir algun canvi que els permeti tornar a les seves terres. Argumenta que *"als Estats Units, per exemple, algunes jueves són antisionistes. Nosaltres no estem en contra de les jueves, estem en contra del sionisme, perquè va crear aquesta situació amb el suport d'Europa, sobretot del Regne Unit"*.

El director d'aquesta entitat laica que treballa als camps de refugiades palestines creu que s'ha de produir una transformació dins de la comunitat is-

raeliana: *"Han d'acceptar que la solució és la democràcia. Apostem per la part democràtica, i mirem què passa. Sé que hi ha moltes jueves en contra d'Israel, en contra que disparin dones i fills, en contra dels colons. Hi ha diferències entre la solidaritat humana i els governs. Crec que la solidaritat és el camí de la humanitat, la justícia i la democràcia. Els governs tenen una agenda més política".*

Per tot això, en Kassem Aina es mostra ferm: *"Crec que tornarem. Els palestins i les palestines tenim una paciència especial. Portem als camps 74 anys, amb males condicions, i volem tornar a casa nostra. Perquè és la nostra terra. Potser jo no ho veig, però ho veuran les meves filles o alguna altra generació. Algun dia hi aniran".*

Tot i l'ocupació per part d'Israel, insisteix: *"Abans del 48, era Palestina. Les palestines eren musulmanes, cristianes i jueves que vivien juntes amb els mateixos drets. Un dia tornarem, sense ocupació, amb els mateixos drets. Per què no hi hem de tornar? Les persones palestines tenim dret al retorn i volem viure en pau. Un estat democràtic és la solució".*

La Huda Samra, des de la seva experiència com a responsable de comunicació i informació pública de la UNRWA al Líban, creu que el desig del retorn és compartit per la immensa majoria de la comunitat palestina refugiada. *"Totes diuen que estan lligades al dret al retorn, que tenen el dret a tornar a Palestina i que volen tornar a Palestina. Per descomptat, no saben com entrar-hi ara, i t'expliquen que estan deprimides, que la vida que porten al Líban no té cap dignitat per a elles. Veig això cada dia. Veig i escolto cada dia que defensen el dret al retorn".*

La Huda Samra remarca que es tracta d'un dret reconegut en una resolució internacional, que la solució està en mans dels dirigents polítics i que, mentre no es resolgui, la UNRWA continua amb la seva tasca humanitària. *"Advoquem per una solució política. I aquesta solució política va 74 anys tard. Però s'ha de trobar una solució política per a aquestes persones que estan patint des de fa 74 anys. A la UNRWA, el nostre mandat està limitat a proporcionar educació, salut, serveis bàsics i protecció fins que es trobi una solució final. Fins aquest dia, tot el món, la comunitat internacional, hauria de donar els fons necessaris per continuar la feina. Com hem de treballar si no tenim diners?"*

La responsable de la UNRWA fa referència a la conferència de Nacions Unides celebrada el juny del 2022, en què els estats membres van aprovar una partida de 160 milions de dòlars en contribucions per donar suport a la salut, l'educació, la protecció social, assistència alimentària i altres serveis que la UNRWA presta, però es calcula que falten més de 100 milions de dòlars en

ER NON DIMENTICARE... IL DIRITTO
TO NOT FORGET... THE RIGHT

زهرة الخليل
التيه تشار - شارات

el pressupost bàsic. A la reunió es va abordar el dèficit de finançament dels últims anys, que ha deixat les arques de l'agència esgotades, tot afectant la qualitat dels serveis.

El secretari general de l'ONU, Antonio Guterres va dir en aquesta conferència que *"invertir en la UNRWA significa establir en l'estabilitat de la regió, significa invertir en el futur a través de l'educació de nens i nenes, joves, homes i dones. I significa complir el compromís de la comunitat internacional amb les persones refugiades palestines i els seus drets fins que es trobi una pau duradora"*. Per a Guterres, *"la situació de les refugiades de Palestina és especialment greu a Gaza, Síria i el Líban, on els índexs de pobresa arriben al 80%, i la inflació i els preus dels aliments es disparen"*.

Mentre les palestines aspiren a tornar a la casa dels seus avantpassats, la resta de drets continuen vulnerats i la seva existència sovint es limita a sobreviure. Per això, Huda Samra insisteix que *"les refugiades palestines al Líban estan a la vora de l'abisme i de la desesperació total, i només tenen la UNRWA com a salvavides. Això és una crida de SOS al món: hi ha un grup de refugiades al Líban que s'està enfonsant i només té la UNRWA per aferrar-se al salvavides. Sense els recursos necessaris, tota la comunitat refugiada continuarà patint"*. •

Una publicació de:

Amb el suport de:

